

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSMAYIL HAKKI BALTACIOĞLU’NUN TİYATRO
ESERLERİNİN EĞİTİM DEĞERLERİ AÇISINDAN
İNCELEMESİ

Ferda Kurtuluş TAN

EKİM- 2008

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

İSMAYIL HAKKI BALTACIOĞLU'NUN TİYATRO
ESERLERİNİN EĞİTİM DEĞERLERİ AÇISINDAN
İNCELEMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Ferda Kurtuluş TAN

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN

BOLU-2008

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE,

Ferda Kurtuluş TAN' a ait "İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun Tiyatro Eserlerinin Eğitim Değerleri Açısından İncelemesi" adlı çalışma jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.
07/11/2008

Üye (Tez Danışmanı) : Yrd. Doç Dr. Hidayet ÖZCAN

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ali ATALAY

Üye : Yrd. Doç. Dr. İbrahim KIBRIS

Prof. Dr. Uğur ESER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT**RESEARCH OF THE THEATRICAL PRODUCTION OF İSMAYIL HAKKI
BALTACIOĞLU AS REGARDS EDUCATION VALVES****TAN, Ferda Kurtuluş****Master, Major Field of Study of Turkish Education****Thesis Supervisor : Assistant Prof. Hidayet Özcan****2008, August**

In this study the national, ethical, humanitarian, moral and cultural values are researched that take part in the theatrical production of İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU. How the value transfer should be in Turkish Education is seth forth. In the first section of the study the definition of values, functions, classification and tuition; the worthiness place in tuition programs and value tuiton in Turkish education are mentioned. Its aim, importance, limits and definitions of the research are identified according to problem situation.

Descriptive field search method is used in the research. The universe research of İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU constitute the theatrical productions and the exemplification constitutes the 8 works among these works. The operand values are transfered to computers by keeping a record from related books, the data that are obtained are classified according to its qualitateness.

As a result, honesty value takes the first place in the theatrical productions that are researched. After honesty value; truthfulness, religious values, studiosness, sensitiveness, helpfulness, respect, responsibility take place one by one. Cleanliness, tolerance , independence values are not mentioned one-to-one in the theatrical productions. It took place in the works so that the readers can apprehend from the subject.

Key Words : Values, value transfer, theatrical production, Turkish Education

ÖZET

İSMAYIL HAKKI BALTACIOĞLU'NUN TİYATRO ESERLERİNİN EĞİTİM DEĞERLERİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

TAN, Ferda Kurtuluş

Yüksek Lisans, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN

2008, Ağustos

Bu çalışmada İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU'NUN tiyatro eserlerinde yer alan millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerler tespit edilmiştir. Türkçe Eğitiminde değer aktarımının nasıl olması gerektiği ortaya konmuştur. Araştırmanın birinci bölümünde, değer tanımı, işlevleri, sınıflandırılması ve öğretimi; öğretim programlarında değerlerin yeri, Türkçe öğretiminde değer öğretimine değinilmiştir. Problem durumuna bağlı olarak da araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımları belirtilmiştir.

Araştırmada, betimsel alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU'NUN tiyatro eserleri, örneklemini ise bu eserler arasından seçilen 8 eser oluşturmaktadır. Eserlerde işlenen değerler ilgili kitaplardan fişlenerek bilgisayara aktarılmış, elde edilen veriler nitel açıdan sınıflandırılmıştır.

Sonuçta, incelenen tiyatro eserlerinde dürüstlük değerinin ilk sırada yer aldığı görülmüştür. Dürüstlük değerini sırayla, doğruluk, dini değerler, çalışkanlık, duyarlılık, yardımseverlik, saygı, sorumluluk değerleri takip etmiştir. Eserlerde temizlik, hoşgörü, bağımsızlık değerine birebir değinilmemiştir. Anlatılan konuların içerisinde okuyucunun parçadan çıkaracağı bir ders olarak yer almışlardır.

Anahtar kelimeler: Değerler, değer aktarımı, tiyatro eseri, Türkçe Eğitimi.

Aileme

ÖNSÖZ

İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU, Türk ilim ve kültür hayatına derin izler bırakmış bir düşünce ve sanat adamıdır. Sosyoloji, felsefe, pedagoji, resim, hat sanatı, mimari ve tiyatro onun ilgi ve çalışma alanını oluşturan ilim ve sanat dallarıdır. Ancak; BALTACIOĞLU çalışmalarını özellikle iki sahada yoğunlaştırarak, bu alanlarda kendine özgü yepyeni tezler ileri sürmüştür. Bu çalışma dalları eğitim ve tiyatrodur.

Eğitim sistemimizi beğenmeyen ve eğitimin sağlam ve çağdaş temellere oturtulması için orijinal bir sistem kuran yazar, aynı şeyi tiyatro için de yapmıştır. Yazar, eğitimde tiyatronun bir yeri olması gerektiğini, tiyatronun hayatın içinden bir sahne olduğunu bireyin bu sahnede yer alarak kendi başına hayattan dersler alabileceğini, dilini nasıl kullanacağını, yaparak yaşayarak öğrenmenin tiyatro aracılığıyla mümkün olduğunu dile getirmiştir.

Dil öğretimi çocuğun doğumuyla birlikte aile içinde başlar. Çocuk ana dilini ailesi ve yakın çevresinden öğrenir. Okul çağına geldiğinde de örgün eğitim kurumlarında ana dilini öğrenmeye devam eder. Değer aktarımının başladığı ilk yer de aile ve yakın çevredir. Aile değerlerin çocuğa aktarılmasında dili kullanır. Dil, değerlerin nesilden nesile aktarılmasını sağlar. Değerlerin okullarda öğretimi ise öğretim programları doğrultusunda gerçekleştirilir. Ancak her program değerlerin öğretimi konusu aynı oranda islenmemiş ya da hiç değinilmemiştir. Türkçe öğretim programı da değer öğretimi sistemli bir şekilde ele almamıştır.

Türkçe eğitiminde değerlerin öğretimi için metinlerden yararlanılmalıdır. Değerlerin öğretimi derste islenen metinlerle de sınırlı tutulmamalıdır. Değer öğretiminin sürekliliğinin olması için Türkçe eğitiminde okuma kitapları kullanılmalıdır. Tiyatro eserlerinden yararlanılmalıdır. Çocuk, tiyatro aracılığıyla yaparak yaşayarak canlandığı rolün taşıdığı, vermek istediği değeri daha iyi anlayacaktır.. Okuma kitapları ile çocuğun değer yargısı, değerler dünyası oluşturulup sağlamlaştırılır. Değerler öğretimi açısından tavsiye edilecek okutturulacak okuma kitaplarının Türkçe öğretmeni tarafından incelenmesi şarttır.

Her toplum kendi değerleri ile vardır. Toplum, sahip olduğu değerleri nesilden nesile aktarır. Ancak her nesil geçişinde değerlerde de değişmeler meydana gelmektedir. Değişmeler olumsuz yönde olduğunda toplum içinde kuşak çatışmaları açığa çıkmaktadır. Hızla değişen dünyada değerlerdeki değişmeler de hızlı olmaktadır. Bu hızlı değişim kuşak çatışmalarının yanı sıra aynı kuşağın bireyleri arasında da kültür çatışmalarını meydana çıkarmaktadır. Çatışmaların dozu ve alanı genişledikçe toplum bireyleri arasındaki bağ ve huzur da giderek azalır. Kültür yozlaşması kendini hissettirmeye başlar.

Ülkeler arası sınırların giderek kalktığı bir dönemde değerlerine sahip çıkan ülke güçlü ülke konumuna geçer Türkiye'nin güçlü ülke olmasında, Türk çocuklarının millî, ahlâkî, manevî ve kültürel değerlerini tanıyan, bilen ve benimseyen fertler olarak yetişmesinde Türkçe dersi, büyük bir sorumluluğa sahiptir. Türkçe eğitiminde değer öğretimi öğretim programında ve Türkçe derslerinde sistemli bir şekilde ele alınmalıdır. Bu çalışmamda bilgi birikimi ve tecrübesi ile bana yol gösterip yardımlarını esirgemeyen değerli danışmanım Yrd. Doç. Dr. Hidayet ÖZCAN ve eşi Nezahat ÖZCAN'a ve yardımını esirgemeyen bütün dostlarıma teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	III
ÖZET.....	IV
İTHAF.....	VI
ÖN SÖZ.....	VII
İÇİNDEKİLER.....	IX
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1. 1. İSMAYİL HAKKI BALTACIOĞLU’NUN HAYATI.....	1
1. 2. İSMAYİL HAKKI BALTACIOĞLU’NUN YAPITLARI.....	5
1. 3 TİYATRO ESERLERİNDE KONU.....	8
1. 4. PROBLEM DURUMU.....	14
1.5.DEĞERLER.....	15
1. 5. 1. Değerler ve Değerler Arasındaki Farklar.....	15
1. 5. 2. Değerler Kavramı.....	16
1. 5. 3. Değerlerin Özellikleri.....	21
1. 5. 4. Değerlerin Sınıflandırılması.....	22
1. 5. 5. Değerlerin İşlevleri.....	25
1. 6. DEĞER ÖĞRETİMİ.....	27
1. 6. 1. Değer Öğretiminde Yaklaşımlar.....	28
1. 6. 1. 1. Değeri Telkin Etmek, Aşılamak.....	29
1. 6. 1. 2. Değer Açıklamak.....	30
1. 6. 1. 3. Ahlâkî Muhakeme.....	31
1. 6. 1. 4. Değer Analizi.....	32
1. 7. TÜRK MİLLÎ EĞİTİMİNİN GENEL AMAÇLARINDA DEĞERLER.....	33
1. 8. ÖĞRETİM PROGRAMLARI ve DEĞERLER.....	34
1. 8. 1. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Değerler.....	35
1. 8. 2. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 1-5. Sınıflar.....	35
1. 8. 3. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 6-8.....	36

1. 9. TÜRKÇE EĞİTİMİNDE DEĞERLERİN ÖĞRETİMİ.....	38
1. 9. 1. Türkçe Eğitiminde Okuma Kitapları ve Metinlerle Değer Aktarımı.....	38
1. 9. 1. 1. Metin Kavramı.....	38
1. 9. 1. 2. Metinlerin Özellikleri.....	39
1. 9. 1. 3. Türkçe Eğitiminde Okuma Kitaplarının Yeri ve Önemi.....	42
II. BÖLÜM.....	44
2. 1. Araştırmanın Yöntemi	44
2. 2. Problem Cümlesi.....	44
2.2.1. Alt Problemler.....	44
2. 3. Tezin Amacı.....	46
2. 4. Tezin Önemi.....	46
2. 5. Varsayımlar.....	47
2. 6. Kapsam	47
2. 7. Sınırlılıklar.....	47
2. 8. Örneklem.....	48
2. 9. Verilerin Toplanması.....	49
2. 10. Verileri Çözümleme Teknikleri.....	49
2. 11. Tanımlar.....	49
2. 12. İlgili Araştırmalar.....	50
III. BÖLÜM.....	52
3. 1. Bulgular ve Yorum.....	52
3. 2. Eserlerde İşlenen Değerlerin Tanımları.....	52
3. 3. İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU'nun Tiyatro Eserlerine Ait Bulgu Ve Yorumlar.....	56
3. 3. 1. Dini Değerlere Ait Bulgu ve Yorumlar.....	56
3. 3. 2. Aile Birliğine Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	58
3. 3. 3. Estetik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	59
3. 3. 4. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	61
3. 3. 5. Adil Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	62

3. 3. 6. Barış Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar.....	63
3. 3. 7. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	63
3. 3. 8. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	65
3. 3. 9. Özgürlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	66
3. 3. 10. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	67
3. 3. 11. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	67
3. 3. 12. Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	68
5. 3. 13. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	70
5. 3. 14. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	71
5. 3. 15. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	72
5. 3. 16. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	73
5. 3. 17. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	73
VI. BÖLÜM.....	74
4.1.Sonuç.....	74
4.2.Öneriler.....	75
KAYNAKÇA.....	77
ÖZGEÇMİŞ.....	81

I. BÖLÜM

GİRİŞ

I. I. İSMAYİL HAKKI BALTACIOĞLU'NUN HAYATI

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun hayatı ve eserleri arasında sıkı bir ilişki vardır. Bu gerçeği kendisi de şöyle dile getirmiştir:

“ Mazi bir leş yığını değildir. O, bizim şahsiyetimizin kendisi, karakterlerimizin temel taşıdır. O olmasaydı biz olmayacaktık. Kendimizi izaha kalkıştığımız zaman ileriye değil hep geriye bakmaya mecbur değil miyiz? ... Karakterimiz... Çocukluk hayatımızın ilk tesadüfleri ve hakir tecrübeleriyle doğar ve sosyete sırtlarından yuvarlana yuvarlana inerken hep o ilk tane etrafına birçok şeyler toplar ve son şeklini alır, fakat bu evrim yolundaki istikametini hiç değiştirmez.”(Tozlu, Necmettin, 1989:1)

Çocukluğun insan hayatında önemli bir yere sahip olduğunu dile getiren İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu, 28.02.1886 yılında İstanbul Cihangir semtinde doğmuştur. Baltacıoğlularından Mucurlu Abdurrahman'ın torunu, İstanbullu İbrahim Ethem ile Eskişehirli Seyit kızı Hamide'nin oğludur.

Kendisi yaşamının çocukluk yıllarını şöyle anlatır: “Büyükbabamın ahlaki şahsiyetine ait bir olayın hikâyesi benim benliğim üzerinde sarsıcı bir etki yapmıştır. Beni manevi kuvvetlerin varlığına inandırmıştır. Babam ise karakterimin teşekkülünde en çok etki yapan adamdır. Babam her şeyden önce bir kültür adamıydı. Ondan şu etkiyi aldım: maddi değerlerden başka manevi değerler de vardır, bir vicdan vardır. Manevi değerler ve vicdan her şeyin üstündedir. Babamın bana şuurluca aşılacağı sosyal değerlerden biri de Türklük değeridir. Babamın telkinleri karşısında benim Türk olmam, idealist olmam adeta bir kaderdi.”(Ongurlar,

Serdar, 1985:4) Annesi, Hamide Hanım, iyi bir eğitim almamış olmasına rağmen oğlunun üzerinde manevi ahlaki, kültürel ve iradi yönden büyük etkiye sahip olmuştur. Annesinin kendisi üzerindeki yüksek iradesini şu şekilde dile getirir: “Annem misaliyle daha o zamandan beri öğrenmiştim ki, eyi terbiye büyük bilginlerin değil; kuvvetli şahsiyetlerin eseridir.”(Tozlu, Necmettin, 1989:3)

Görülüyor ki Baltacıoğlu maddi ve manevi değerlerin temelini daha çocukluk yıllarında ailesinin telkinleriyle kazanmaya başlamıştır.

İlköğrenimine henüz dört buçuk yaşındayken Cihangir dolaylarındaki Sirkeli Mescit Mahallesindeki, Mahalle Mektebine başladı. Sonra Kabataş'ta bulunan Şemsülmekâtib'e yazıldı. Daha sonra Firuzağa'daki Meşrikifüyuzat isimli özel okula devam etti. En son olarak Kışlaarkası İlk mektebine girerek ilköğrenimini tamamladı. Baltacıoğlu bu gittiği dört okul hakkında şöyle düşünmektedir: “Çocukluk hayatımın en ateşli, en canlı yıllarını içine alan bu dört okul bana ne öğretebildi? Kısaca cevabım şu oluyor: hiçbir şey!”(Baltacıoğlu, İ. H. 1938:142) Baltacıoğlu, bu dört okulun kendisine hiçbir şekilde bir katkı sağlamadığını, bazı değerli hocaların şahsi etkileri dışında onu olumlu yönde etkileyecek bir şeyin olmadığına inancındadır.

Baltacıoğlu'nun ilköğrenimi sırasında aldığı eğitimin onda bir doyum sağlatamamış olması kişiliğinde isyancı ve ihtilalci bir rol oynamıştı. Bu duygu ve düşüncelere vakıfken başladığı ortaöğrenim hayatı sırasında önemli bir yere sahip olan Salıpazarı'ndaki Fevziye Mektebindeki hocalarının ona öğrettiklerini şöyle sıralar: “1. Bazen en basit bir çizgi bile ruhumuzu taşır. 2. Kâinatta madde, can ve ruh âleminde başka dikkate değer başka âlemler, incelik, güzellik, ideal âlemleri de vardır. 3. Sanatla uğraşmak feragatle uğraşmaktır. İnsan hayatının hep uyuşturucu, hep alçaltıcı olması zaruri değildir; hürriyete mutlak düşünceye de muhtacız. Sanat bu ihtiyacımıza yarar.”(Tozlu, Necmettin, 1989:4) Bu dönemlerde O'nun sanat şahsiyetinin teşekkülünde, halk tiyatrolarının da büyük etkisi olur.

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu 1899'da yazıldığı Vefa İdadisinden 1903'te mezun olur. İdadi hayatını da cansız ve ruhsuz olarak nitelendirir. Öteden beri Baltacıoğlu tabiata âşıktır. Tabiatı incelemek ve araştırmak gerektiği inancında olduğu için bu incelemenin de ilimle yapılacağını vurgulamak amacıyla 1904'te Darülfünun-i Osmanî'nin Ulûm-i Tabîye şubesine kaydolur. 1908'de buradan da mezun olduktan

sonra 1910 yılında bakanlık tarafından eğitim, bilim ve eliş dersleri üzerinde bir incelemeler yapması için Avrupa'ya gönderilmiştir. Fransa, İngiltere, Belçika, Almanya ve İsviçre'de incelemelerde bulunmuş, batı kültürünün etkileri bu yıllarda kendini göstermeye başlamış ve düşünceleri netleşmeye başlamıştır. Avrupa gezisini 1911 yılında tamamlayıp İstanbul Darülmüalemindeki tatbikat dersleri ile hocalığa başlamıştır. İlk makalelerini ve kitaplarını bu dönemde yazmıştır. Bu görevdeki başarılarının sonucunda 1916 yılında ortaöğretim genel müdürü olmuştur. 1918 yılından itibaren Tedrisatı Taliye Gene Müdürlüğü, Aliye Genel Müdürlüğü ve Teftiş kurulu Genel Müdürlüğü alanında yaptığı çalışmalarla eğitim yaşamını sürdürmüştür. (Ongurlar, Serdar, 1985:5) Çalıştığı bütün kurumlarda eğitim biliminin ilkelerini kabul ettirerek bulunduğu kurumları daha ileri bir düzeye çıkarmayı başarmıştır. Özellikle ulusal eğitim politikasının ilkeleri, okulların düzenlenmesi üzerine getirdiği yenilikler dikkate değerdir. Bu yıllarda kurduğu Bilgi Derneği ile de ülkemizde yeni yeni filizlenmeye başlayan eğitimbilim-toplumbilim gibi dalların gelişmesine katkısı olmuştur.

İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu çalışmayı kendisine meslek edinmiş ve bu çalışmalarının karşılığını da profesörlük kariyerini kazanarak görmüştür. 1920 yılında rektör seçildiği zaman kendi ilkelerini açıklayarak, idealindeki üniversitenin şu prensiplere sahip olması gerektiğini dile getirmiştir: 1. Her şeyden önce üniversite esas itibariyle üniversite fikrine dayanır. Yani üniversite ilim istihsal etmelidir. (Tozlu, Necmettin, 1989:22) 2. Bilgi edinmek bir amaç değil, araçtır. 3. Bilimsel düzen bağımsızlıkla sağlanır. 4. Üniversite, mutlaka milletlerarası bir hayatın imkân ve şartlarına kavuşturulmalıdır. 5. Akademik kariyer yapacaklar bağımsız olarak yetiştirilmelidir. 6. Üniversitenin ıslahı, ilerlemesi ve kuvvetlenip gelişmesi içinden gelen hamlelerle ilerlemelidir. Dışarıdan baskı yapılamaz. 7. Bizde gelişmeyen bilim dalları için Batı'dan çalışmalar yapılmalıdır. 8. Üniversite hocalığı özerk bir meslek haline getirilmelidir. (Ongurlar, Serdar, 1985:5)

1923 yılında rektörlükten ayrılıp önce Güzel Sanatlar Akademisi'nde estetik dersleri verdi, sonra da Milli Eğitim Bakanlığı'nda Müsteşar olarak görev aldı. Bir yandan devlet işlerine bir yandan da öğretmenlik mesleğine devam ederken 1932 yılında Bakanlığın, Baltacıoğlu'nun kadrosunu kaldırmasıyla buradaki görevi sona erdi. Ancak yılmayıp çalışmalarını sürdürerek kültürümüze, bu sefer kendi adına bir

gazete çıkartarak katkıda bulunmaya başladı. 1934 yılında Yeni Adam gazetesini çıkarmaya başladı. Baltacıoğlu, Yeni Adam günlerini şöyle dile getiriyor: “Geçinmek lazımdı. Benim için haftalık gazete çıkarmaktan başka yol yoktu. Gazetenin adını verdim: Yeni Adam.”(Ongurlar, Serdar, 1985:6) Bu gazete ile Türkiye Cumhuriyetine kültürel yönden büyük katkıları olmuştur. Baltacıoğlu’nun bu gazetede ele aldığı konular şunlardır: özellikle II. Meşrutiyet’ten başlayarak, Türk kafasını ön yargılardan, Orta Çağ düşünce düzeyinden kurtarmaya çalışmıştır. Hür ve yaratıcı düşünceyi, cumhuriyet devrimlerinin aradığı, beklediği yeni adam tipini hazırlamak istemiştir. Bunun içinde gazetenin adını Yeni Adam koyarak Türk ulusunu Batı’nın tutsaklığından kurtaracak, bize özgü olanı yaymaya çalışmıştır. (Ongurlar, Serdar, 1985:6)

Baltacıoğlu için 1939 yılı bir dönüm noktası olmuştur. Çünkü İsmet İNÖNÜ, Hasan Ali YÜCEL kendisini hatırlayıp, Dil-Tarih ve coğrafya Fakültesi’nde göreve çağırmışlardır. 1950 yılına kadar bir yandan öğretim üyeliği yapmıştır. Diğer yandan da 1942’de Afyon, 1946’da Kırşehir milletvekili seçilerek siyasi bir kimlik kazanmıştır.

1950 yılından sonra hocalığı ve siyaseti bırakarak emekliye ayrılmış, çalışma hayatına yazıları ile devam etmiştir. Yeni Adam dergisini tekrar çıkarmaya başlayan Baltacıoğlu, bu derginin yani sıra bağlı bulunduğu bilim ve kültür derneklerinde çalışarak çeşitli konferanslar vererek ve en önemlisi büyük birikimlerini kullanarak yazdığı kitaplarla Türk kültürüne katkılarını sürdürmüştür.

Baltacıoğlu, 1 Nisan 1978 yılında Ankara’ da ölmüştür.

I. 2. İSMAİL HAKKI BALTACIOĞLU’NUN YAPITLARI

İsmayıl hakkı Baltacıoğlu birçok alanda eser vermiştir. Yüz elliye yakın kitabı, 1000’i aşkın makaleleri vardır. Eserlerini belli bölümler altında toplamıştır:

1.Sosyal Bilimler Alanında Yazdığı Eserler:

a.) Felsefe üzerine yapıtları:

Kalbin Gözü (1922), Jean Jeacques Rousseau'nun Terbiye Felsefesi (1925), Felsefe (1938), Büyük Tefsir (1961)

Felsefe üzerine yazdığı kitaplarda, sistemli bir düşünce boyutunu ön plana çıkarmıştır. Hangi alanda olursa olsun öncelikle kişinin bilmesi, düşünmesi ve bunu sistemleştirmesi gerektiğini vurgulamıştır. Bu düşüncesindeki çıkış noktası Jean Jeacques Rousseau olmuştur.

b.) Toplum Bilim Üzerine Yapıtları:

Avrupa Bizi Nasıl Tanıyor? (1913), Din ve Hayat (1918), Ahlaksızlık (1918), Maarifte Bir Siyaset (1918), İctimaiyat Nokta-ı nazarından Terbiye (1924), Tarih ve Terbiye (1933), Sosyoloji (1939), Türke Doğru (1942- 1943) Batıya Doğru (1943), Ziya Gökalp (1966), Halkın Evi (1950), Türk Sanat Gelenekleri (1957), Türk Milliyeti (1965), Kültürce Kalkınmanın Sosyal Şartları (1967)

Baltacıoğlu, toplum bilimleri üzerine yazdığı yapıtları ile hangi alanda olursa olsun kopya ve taklitten uzak durmalı, kendimize özgü olana dönmeliyiz düşüncesini savunmuştur. Milliyet şuurunu geliştirmeyi amaçlamış ve bununla beraber yeni bir kültür anlayışını dile getirmiştir. Onun kültür anlayışında iki türlü hüküm vardır: birincisi değer hükmü (güzel-çirkin); ikincisi gerçek hüküm (doğru-yanlış)dür.

c.) Eğitim Bilim Üzerine Yapıtları:

Talim ve Terbiyede İnkılâp (1910), Terbiye-i Avam (1914), Eleştirilerin Usulü Tedrisi (1914), Terbiye ve İman (1914), İlmi Terbiye Konferansları (1915), İzmir Konferansları (1915), Terbiye İlmi (1916), Türkiye'de Sanayi Nefise Tedrisatının Islah ve İnkişafına Dair Layiha (1926), Umumi Pedagoji (1930), Hususi Tedris Usulleri (1932), Terbiye (1932), Resim ve Terbiye (1932) İctimai Mektep Nazariyeleri ve Prensipleri (1932), Mürebbilere (1933), Toplu Tedris (1938), Çocukların Terbiyesi (1943), Öğretmen (1944), Rüyamdaki Okullar (1944), Pedagojide İhtilal (1944).

Bu yapıtların dışında 1920’de Milli Eğitim adına yayımlanan pedagojik seri vardır: Usulü Terbiye ve Tedris, Hennesinin Usulü Tedrisi, Eşya Derslerinin Usulü Tedrisi, Coğrafyanın Usulü Tedrisi, Mektep Temsillerinin Usulü Tedrisi, Yazının Usulü Tedrisi. (Ongurlar, Serdar, 1985:10)

Eğitim Bilimleri üzerine yazdığı eserlerinde en çok eğitim sistemi üzerinde durmuştur. Öğretmen ve öğrencinin nasıl olması gerektiğini dile getirmiştir. Bu düşüncesini şu sözleriyle dile getirmiştir: “Öğretmenin ilk işi ders okutmak değil, çocuklar ve gençlerdeki milli ideali şuurlandırmaktır. Öğretmen milli adamın, şahsiyetinin yetiştiricisidir. İdealist öğretmenler elinde yetişmeyen millet çocukları çarçabuk soysuzlaşırlar, milli kimliklerinden uzaklaşırlar. Milli idealin şuurlandırıcısı gibi koruyucusu da öğretmenlerdir.” (Ongurlar, Serdar, 1985:10) Pedagoji eğitiminin de önemini vurgulamıştır. Pedagoji eğitiminde, kalıplaşmış görenekçi düşünceler karşısında, sağduyunun egemenliğini sağlamak için yaratıcı yollara girmek gerektiğini vurgulamıştır.

2. Yazın ve Sanat Alanında Yazdığı Eserler

a.) Roman ve Hikâyeleri:

Batak(Roman, 1942), Yalnızlar(Hikâyeler, 1946), Sapıklar(portreler, 1938)

Baltacıoğlu, yazınsal türde verdiği bu yapıtlarıyla, kokuşmuş insan ilişkilerinde bulunan bir toplumun, yeni insanlara gereksinimini tema olarak alıp, fazla ayrıntıya gitmeden akılcı bir dille anlatmaya çalışmıştır. Ele aldığı kişiler orta sınıfın temsilcileridirler ve arayış içerisindeyler. Onları kurtaracak en etkin silahta, kültürü doğru bir biçimde algılamak ve kullanmaktır.(Ongurlar, Serdar, 1985:11)

b.) Estetik Üzerine Yapıtları:

Sanat Estetik ve Yaratma(1931), Demokrasi ve Sanat(1931), Sanat(1934), Tiyatro(1941), Karagöz Tekniği ve Estetiği(1942), Türklerde Yazı Sanatı(1958).

Baltacıoğlu, bu eserleriyle sanat anlayışına felsefi boyut getirmiştir.

c.) Oyunları:

Kütük(1934), Andaval Palas(1934), Ölüler(1939), İnanmak(1939), Kafa Tamircisi(1940), Dolap Beygiri(1940), Karagöz Ankara’da(1940), Akıl Taciri(1940), Tiyatro(1941) (Tozlu, Necmettin, 1989:213)

3. Çeşitli Alanlardaki Çalışmaları:

a.) Çocuklar İçin:

İsmayıl H. Baltacıoğlu, eğitimci olmasından dolayı çocuklara çok önem verirdi, bunu da yazdığı çocuk kitaplarıyla da okuyucusuna yansıtmıştır. Bu alanda yayımladığı kitapları şöyle sıralayabiliriz: Tan Can, Beyaz, Değirmen, İki Serseri, Robenson, Aslan, Donkişot, Kış Ünitesi, Okuma Parçaları, Yaz Ünitesi, Sonbahar Ünitesi, Türk Askeri, Nasrettin Hoca, İzahlı Atasözleri, Çocuk Şiirleri, İyi Ana, Ahmet, Azap, İnsanlık, Gulyabani, Bir Gülün Hikayesi, Hikayeli Atasözleri, Lafonten, Hayvanların Kralı, Yurdunu Bil ! ,Güz Masalları, Türk Çocuğu, Muaşeret, Bey Böğrek, Tarihi Fıkralar, Şen Bilmeceler, Bulmacalar, Masal İçinde Masal ve Bilgi Damlaları belli başlı çocuk eserleridir. Bu eserlerinde çocuk psikolojisine önem vermiş, onlara eğitimci sorumluluğu ile yaklaşmaya çalışmış, Türk toplumunun ruh ve beden sağlığına dikkat ederek çocukların iç yaşamındaki sorunları gidermeye çalışacak eserler meydana getirmiştir.

b.) Gençler İçin:

Baltacıoğlu, gençliği bireyin içyapısının şekillendiği dönem olarak adlandırır. Bu dönemde bireye yardımcı olmak gerektiğine inanan Baltacıoğlu, yeni adam yaratma çabasına girişerek bireyi şekillendirmeye çalışmıştır. Bu çalışmalarından elde ettiği deneyimlerle de şu yapıtları meydana getirmiştir: Gençler İçin En Büyük Tehlikeler (1939), Hayatta Muvaffakiyetin Şartları (1940), İnanacaksın, Başaracaksın (1945), Vazifeni Yap, Yapıcı Ol (1945), Kendine Dön,

Kendine Güven (1945), Vatanını Sev, Orduya İnan (1945), Ben Bir Türk'üm (1945), Genç Kız (1948).

c.) Halk İçin:

Bütün yapıtlarını halk için yapan Baltacıoğlu, kendi döneminde ülkenin sosyal yönden büyük yanlışlıklar içine girdiğini, bu yanlışlıkların düzeltilmesi gerektiğine inandığı için bu alanda bazı çalışmalar yapmıştır. Özellikle gücünü halktan alan yönetimin sağlıklı kararlar verebilmesi için halkın eğitilmesi gerektiğine inanan Baltacıoğlu, halk üniversitesi kavramını ortaya atmıştır. Buradaki amaç okuduğunu anlayabilen, düşüncelerinden yararlanılabilecek bireyler, yeni adamlar yetiştirmektir. “Yine bu dönemlerde Türk milletinde büyük bir yanlışlık türemiştir: kendi kendini yaratan, yetiştiren olgunlaştıran ve batının otodidakt dediği iradeleri, kişileri bizim kanunlarımız ve değerlendirme yerinde olan yetkililerimiz küçümsüyorlar. Halkımız ne derce yetişmiş olsa da yöneticiler halka haklarını vermiyorlar. İşte bu nokta da halk üniversitesinin önemi bir kez daha vurgulanmış oluyor”(Ongurlar, Serdar, 1985:14). Bu dönemde büyük bir tehlike olarak gördüğü din üzerinde de çalışmalar yapmıştır: Türkçe Kur'an (1957), Büyük Tefsir(1961)dır. Bu eserleriyle din olgusunun bilimsel düşünce ışığında ele alınmasını vurgulamış ve halkın din sömürüsüne karşı çıkmasına işaret etmiştir.

Baltacıoğlu'nun hemen hemen bütün yapıtlarında ele aldığı konu “yeni adam” tipidir. Bu eserleriyle “yeni adam”ın nasıl olması gerektiğini, kurallarını, kavramlarını açıklamış, sınırlarını çizmiştir.

I. 3 Tiyatro Eserlerinde Konu:

Tezimde ele almış olduğum tiyatro eserlerinin (Kütük, Andaval Palas, Ölüler, İnanmak, Kafa Tamircisi, Dolap Beygiri, Karagöz Ankara'da, Akıl Taciri) konuları kısaca şöyledir:

Oyunlarındaki genel yapı itibariyle toplumsal sorunlar ve toplumsal uyumsuzluklar üzerinde durur. Ele aldığı kişileri, uyumsuzluk içinde kıvranan,

sorunlarına çare bulamayan, monotonluktan kurtulup kendini aşamayan, değer yargılarına bağlanıp körü körüne inanan insanlar oluşturur. Baltacıoğlu, bu toplumsal kargaşa içinde iyi ve kötüyü karşı karşıya getirerek toplumu ilgilendiren sorunlara eğilmiş ve bunun sorumluluğunu da bireylere yüklemiştir (Ongurlar, Serdar, 1985:15).

Oyunlarında geçen konular, biri dışında bu dünyada gerçekleşmektedir. Konusu ahirette geçen piyes, Ölüler piyesidir. Eserde, bir mezarlıkta, mezar taşlarından yola çıkarak insanların geçmişini araştıran bir filozofla karşılaşmaktayız. Bu filozof bir araştırması sırasında mezarlıkta uyuyup kalır. Rüyasında kendisini ahirette ölümler arasında bulur. Ölüler bir tören düzenlemişlerdir. Bu tören ahirete gelen bir misafiri, bir ölüyü karşılamak üzere yapılmıştır. Nihayet beklenen ölü görünür. Bu, Hayran Çelebi'dir. Bir süre sonra Hayran Çelebi ile ahiret sakinleri arasında geçimsizlik baş gösterir. Zebani başı, kendilerine ya Hayran'la iyi geçineceklerini ya da cehenneme götürüleceklerini söyler. Onlar cehennemi seçtikleri sırada karşılarına Fettan Çelebi adında biri çıkar. Kendilerini diriltip dünyaya göndermek üzere kandırır. Bu sırada uyanan filozof onlara ne kadar yanıldıklarını söylese de ikna edemez. Fettan Çelebi ile düello eden filozof, ona silahın bile tesir etmediğini görünce şaşırır. Tesadüfen Fettan'ın şapkasını çıkarınca, boynuzlarından onun bir şeytan olduğunu anlar. Heyecandan düşüp ölür. Önündeki engeli kaldıran şeytan, diğerlerini dünya yerine cehenneme götürür ve ateşlerin içine, Gayya Kuyusu'na atar. Neticede şeytan aslî görevinden başka bir şey yapmamıştır(Hilmioğlu, Sevim, 1992:82).

Kısacası, Baltacıoğlu bu eseriyle “öbür dünya” olarak adlandırılan ölümden sonraki yaşamı ve oradaki tartışmaları, sorunları yaşanan dünya ile bağdaştırmaya çalışmıştır. Dekor olarak mezar altını kullanmış, ölmüş kişilerin bile ahirette sorunlardan kurtulamadığını vurgulamıştır. Dolaylı olarak bu dünyaya bir taşlamada bulunmuştur.

İnanmak oyunu da basit bir konu üzerine, ayrıntısız bir şekilde kurulmuştur. Olay, Çin'de bir filozofun muayehanesinde geçmektedir. Filozof intiharın eşiğindeki bunalımlı pek çok hastayı iyileştirmiştir. Kendisine gelen her ruh hastasını yaşama sevinciyle dopdolu olarak göndermiştir. Yanında çalışan biri genç, diğeri de yetişkin iki yamak, yirmi beş yıldır sır olarak kabul ettikleri, filozofun hastaları tedavi etme

usulünü araştırmaktadırlar. Pek çok kitap karıştırıp bir sonuç elde edemeyince, filozofa sorup gerçeği öğrenmek isterler; fakat filozofun verdiği cevaplarla da bu sır perdesini aralayamazlar. Filozof onlara ortada bir sırrın olmadığını bedahat olduğunu söyler. Bedahatı sorduklarında ise bunu, gören gözlerin anlayabileceğini, yirmi beş yıldır anlayamamışlarsa kendisinin hiç anlatamayacağını belirtir. Yamaklar bu cevaplar karşısında iyice sinirlenerek üstadı hasta yatağından kaldırarak bu sır nedir diye tekrar sorarlar. Hasta filozof aynı şeyleri tekrarlar: bu işte bu sır olmadığını, bu işin bir buluştan ibaret olduğunu, oluşun ise anlatılamayacağını; ancak görülebileceğini söyler. Bu oluş da inanmaktır. İnsan önce inanmalı ki karşısındakini de inandırabilsin. Filozof bu gerçeği söyler ve ölür, yamaklar ise son derece şaşkınlık içinde kalırlar(Hilmioğlu, Sevim, 1992:84).

Baltacıoğlu, bu eseriyle bireyin bir işi yapmadan önce inanması gerektiğini, inancın başarmanın ilk koşulu olduğunu belirtmiştir. İnanan insanın karşısındakini de inandırabileceğini vurgulamıştır. Toplumun o zamanki şartlarda birbirine karşı anlayışlı ve inançlı olmasını dile getirmiştir.

Akıl Taciri adlı eserinde Baltacıoğlu, “ucuz etin yahnisi yavan olur” atasözünden yararlanarak bu oyunun konusunu ortaya çıkarmış ve yine bu söz kadar basit bir oyun ortaya çıkarmıştır. Kendisinin de dediği gibi bu eserde insan, köylü-şehirli, kadın-erkek, cahil-alim değil sadece insandır. Hayallerinin peşinden giden insanın başından geçenlerdir. Yazar üç atasözünden yola çıkmıştır. Fakir ve saf bir hamal olan Ali, bir gün “akıl satarım” diye bağırarak bir adamdan üç tane akıl alır. Bunlar: Her işe burnunu sokma, Vurdumduymaz ol, Herkesi kendine dost bil’ dir. Aldığı ilk iki akıl yüzer kuruş yani pahalı, sağlam olan akıllardır, son akıl ise yüz paralık yani ucuz olan bir akıldır. Ali aldığı bu akıllarla zengin olma hayaline dalmıştır. Yeri ve vakti gelince pahalı olan akılları kullanarak zengin olmayı başarmıştır. Bu akılların işe yaradığını gören Ali üçüncü akılda kullanmaya başlamış herkesi kendine dost bilmiştir. Ne yazık ki en büyük kaybı da bu dostluk sonucu yaşamıştır. Kazandığı bütün parayı dost bildiği kişi çalıp gitmiştir. Ucuz etin yahnisinin yavan olduğunu acı bir şekilde öğrenmiştir Ali.

Kafa Tamircisi’nde yazar, insanların karakterini değiştirmek istemesi gibi önemli bir konuyu ele almıştır. Dürüst bir satıcı olan Ahmet, sattığı malların iyiliği veya kötülüğü üzerine hep doğru söylediğinden düzen içinde yitip gitmiştir. Çünkü

karşısındakini kandırmamıştır, dürüstlüğü hep kuşku uyandırmıştır. Bunun üzerine Ahmet, bir şok geçirmek ve düzenin adamı olmak için Kafa Tamircisine gider ve sonunda müşterilerinin istediği gibi olur. Bu oyunda da yazar, iyi olanı kötülerle karşıtlamış ve iyilerin tutunamayacağını, toplum olarak güzel huylara, gittikçe yabancı kaldığımızı bir kez daha vurgulamıştır.

Andaval Palas adlı oyununda yazar, otel müdürü idealist Şaban ile İslam kültürü ile yetişmiş Semavizade ve batı kültürünü içine sindirememiş fabrikatör Rıdvan Bey'in öyküsünü anlatır. Şaban sorunları altında o kadar ezilmektedir ki onun yapmak istediklerini kimse anlamaz, dürüstlüğü yiter gider. Artık sömürülen bir kişidir o. Amcası Semavizade ve otel sahibi Rıdvan Bey ve de “alafranga” olmaya özenen Güzin Hanım, aklını bilimle bozan Müjgan Bey, hiçbiri Şaban'ı anlamaz, anlayamaz. Çünkü yazar, Şaban'ı “iyi” diğerlerini “kötü” olarak yansıtır. Dolayısıyla kültürlerin egemen olduğu bir toplumda iyiye yer yoktur. Yani Baltacıoğlu bu oyunda, bireylerin kendilerini yenilemedikleri, aşamadıkları takdirde, yararlı olanları da harcayacağını vurgulayarak, toplumsal bir tartışmaya gitmiştir. (Ongurlar, Serdar, 1985:16) Batılılaşmayı eleştirerek, Batıyı taklit etmenin yanlışlığını dile getirmiştir.

Karagöz Ankara'da 1930'lu yılların sonlarına doğru başlayan Karagöz'ün diriltilmesi çalışmalarında en çok çaba harcayan kişilerden birisi olan İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu'nun *Karagöz Ankara'da* adlı Karagöz piyesinde de olaylar cumhuriyet yıllarında geçmekte, piyeste yeri geldikçe inkılâplara ve cumhuriyet Türkiye'sinin getirdiği yeniliklere övgüler yapılmaktadır. Batılı sinema yıldızları ile karagözü karşı karşıya getirerek adeta onları bir yarış içine sokmuştur. Buradaki amacı öz kültürümüz olan karagöz oyunlarını tekrar canlandırmak ve yeni cumhuriyetin ereklere halkın oyunuyla halka tanıtmak ve kabullendirmektir.

Karagöz'ün Köy Muhtarlığı, İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu bu piyeste Karagöz, harap bir Anadolu köyünde muhtar seçilmiştir. Piyeste yeni devletin dil politikası (öztürkçeleştirme), halkçılık ve köycülük (köyün kalkındırılması), Köy Enstitüsü projesinin faydaları gibi konularda mesajlar verilmektedir. Eski ile yeninin, Osmanlı ile cumhuriyetin karşılaştırılması; Karagöz'ün karşısına çıkarılan olumlu ve olumsuz tipler aracılığıyla, bu tiplerin görüşlerindeki isabetlilik ya da isabetsizlikler aracılığıyla yapılmıştır. Bu tipler içinde Karagöz, Köylü ve Köy Öğretmeni olumlu

tipler; Hacivat, Zırzop, Geveze ve Ezberci olumsuz tiplerdir. Piyeste Karagöz, 100 yaşındaki Köylü'den köy sorunlarını öğrenir. Buna göre hastalıklar köyün nüfusunu azaltmaktadır. O halde hastalıklarla mücadele edilmelidir. Bunun için de köydeki bataklığın kurutulması gerekmektedir. Ardından köydeki sinek belasıyla mücadele edilmelidir. Köyün ağaçlandırılması, köye radyo getirilmesi, lağımların kapatılması, köy mezarlığının bakımının yaptırılması da diğer önemli hizmetlerdir. Karagöz bu oyunların çözümü konusunda Hacivat'tan, Zırzop, Geveze ve Ezberci'den hiçbir olumlu karşılık ve yardım bulamaz. Üstelik bunlar köylüyü hor görmekte, şehirden çıkıp da köylüyle kaynaşmaya yanaşmamaktadırlar. En sonunda köye yeni gelen Köy Enstitülü öğretmenin cumhuriyet yönetiminin de uzun süre ihmal ettiği bu köyün sorunlarının çözümü için Karagöz'e anlattığı öneriler Karagöz'ü memnun etmiştir. Piyeste yeni devletin dil politikası, halkçılık, köycülük, Köy Enstitüsü konularında verilen mesajlar üzerinde de kısaca durmak yeni metinlerin niyetlerini ve bu niyetlerin nasıl ifade edildiğini görmek açısından önemlidir:

a) Piyeste Hacivat'ın Arapça-Farsça ağırlıklı konuşmasına kızan Karagöz'ün aşağıdaki sözleri hem sadeleşen Türk dilinin övgüsünü yapmakta hem de Osmanlı dönemindeki dile ve bu dili kullananlara eleştiri oklarını yöneltmektedir.

b) Karagöz, halktan kopuk aydınların durumunu kendini kültürlü sanan Hacivat'a yönelttiği eleştiriler aracılığıyla verir.

c) Piyeste Karagöz'ün, köylüyü hor gördüğü için döverek kovduğu Zırzop'u savunan Hacivat'a köylünün ne demek olduğunu anlattığı şu ifadeler cumhuriyetin köycülük siyasetinde köylünün ne anlam ifade ettiğini göstermesi bakımından önemlidir.

d) Son olarak piyeste belirgin bir şekilde Köy Enstitüleri'nin, bu enstitülerden mezun olan öğretmenlerin ve enstitüleri açanların övgüsü yapılmaktadır. Zırzop, Geveze ve Ezberci'nin köye ve köyün sorunlarının çözümüne olumsuz yaklaşımlarının ardından köy öğretmenin her sorun karşısında akılcı çözümler önermesi Karagöz'ü mest eder (http://www.millifolklor.com/sayfalar/73/10_.pdf - 24/04/2008).

Kütük, şahsiyet değişimin ele alındığı bu oyunda, dağlarda eşkıyalık eden, köyleri, kasabaları korkudan titreten Şaki Çelebi, devamlı olarak bir büyücünün evine gitmektedir. Yine bir gün köyün büyücüsü olan kadının evini basıp zorla

paralarını alır. Arkasından kendisini efsunlamasını ister. Büyücü kadın bunu fırsat bilip Şaki'den intikam almak amacıyla bir plan yapar. Şaki'yi yalancılıktan efsunladıktan sonra kendine, jandarma kurşunuyla vakitsiz öleceğini bildirir. Ancak kurtulmak elindedir. Bunun için Şaki Çelebi olmaktan vazgeçmeli, Sait Çelebi olmalıdır. Yani iyilikten ve doğruluktan başka bir şey düşünmeyen bir melek haline gelmelidir. Bu sözler Şaki'de şok etkisi yapar, düşüp bayılır. Ayrıldığı vakit eşkıyalıktan eser kalmadığı gibi dünyanın en iyiliksever, en dürüst adamı olduğu görülür. (Hilmioğlu, Sevim, 1992:95)

Yazar bu eserinde de iyi insan ile kötü insanı karşılaştırmış; iyiliğe alışan insanın bir daha kötülüğe bulaşmayacağını vurgulamıştır.

Dolap Beygiri, Afrika içlerindeki aşiretler birliğinden oluşan Negro Krallığında geçen bir piyestir. Halkı zenci olan bir toplumda bir gün üç beyaz adam esir edilir. Medeniyetten habersiz, ilkel bir hayat süren karalıktta her şey dini inançlara ve geleneklere göre değerlendirilmektedir. Kabile esir ettikleri bu kişilerden modern hayata dair bilgiler öğrenerek kendilerini geliştirmiş, ilkeliliklerin az da olsa kurtulmayı başarmıştır. Tüfeği öğrenerek düşmanlardan ve yabani hayvanlardan korunmanın yolunu, hekimliğin hastaları iyi ettiğini –onlara göre yalnız Tanrı hastaları iyi edebilirdi- öğrendiler. Ancak üçüncü esirin dediklerinden bir şey anlamamışlardı; çünkü o filozoftu. Filozofun hakikat dediği gerçek dediği düşünceleri kavrayamamışlardı. İçlerinden biri onun öldürülmesine karşı çıkarak onu yanına aldı ne yapacağı sorulduğunda ise ölen beygirinin yerine koşacağını dile getirdi. Böylece somut faydadan başka bir şeye aklı ermeyen ilkel insanlar, gerçek kimliklerini göstermiş oldular.

Yazar, bu eserinde aklın ve bilimin önemini batıl inançların insanı cahilliğe götürdüğünü vurgulamak istemiştir.

Dil toplumların ve bireylerin kimliğini temsil eden en önemli unsurlardandır. Dil bir anlaşma vasıtası, kültür taşıyıcısıdır. Dili iyi kullanmayan bireyler birbirlerini anlayamazlar. Birbirini anlamayan bireylerden oluşan bir toplumun da ayakta durması ve ortak kimlik anlayışı oluşturması beklenemez.

Çinli Filozof Konfüçyüs'e: "Bir ulusun tüm yönetimi sana bırakılsaydı ilkin ne yapardın?" diye sorulduğunda o, "İlkin dili düzeltirdim. Dil düzgün olmayınca, söylenen söylenmek istenilen değildir. Söylenen söylenmek istenilen olmayınca,

yapılması gereken yapılmadan kalır. Yapılması gereken yapılmadan kalınca, törelerle sanat geriler. Törelerle sanat gerileyince de adalet yoldan çıkar. Adalet yoldan çıkınca halk çaresizlik içinde kalır. İşte bunda söylenmesi gereken dil, başıboş bırakılamaz. Bu her şeyden önemlidir.” Diyerek dilin önemini vurgulamıştır. (Karasoy, 2001: 206).

Tezin bu bölümünde, kavramsal çerçeve, ilgili araştırmalar, araştırmanın önemi, amacı, problem cümlesi, alt problemleri ve sınırlılıklarına yer verildi. Ayrıca problem durumu başlığı altında literatür tarama yoluyla okuma, metin ve okuduğunu anlama stratejileri ile ilgili çalışmalar üzerinde durularak araştırmaya bir kuramsal çerçeve oluşturuldu.

1. 4. PROBLEM DURUMU

Değerler, uzun yıllardır sosyolojiden felsefeye, antropolojiden psikolojiye kadar birçok alanın çalışma konusu olmuştur. Son yıllarda da eğitimin önemli bir konusu olmuştur. Değerlerin öğrencilere aktarılması, örgün eğitim kurumları için hazırlanan öğretim programları aracılığıyla bir plan çerçevesinde yapılmaktadır. Öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenler değerlerin aktarılmasında etkin rol oynarlar. Öğretmenler, okulda değerlerin öğretimi için ders araç gereçlerinin yanı sıra çeşitli okuma kitaplarını da kullanırlar. Ayrıca, veliler de değerlerin aktarımında okuma kitaplarını araç olarak kullanırlar.

Dilin sunduğu anlatım gücünü, anlam zenginliğini öğrenci okuma kitaplarındaki metinler ve tiyatro eserleri aracılığıyla öğrenirler. Tiyatro eserlerindeki metinlerin yaparak ve yaşarak hayata geçirilmesi öğrenme-öğretme ortamlarında önemli bir yere sahiptir.

Öğrenciye okuma zevki kazandırmak, onlara yeni ufuklar açmak, dil becerilerini geliştirmek için tavsiye edilecek okuma kitaplarının seçiminde büyük görev öğretmenlere özellikle de Türkçe öğretmenlerine düşmektedir. Değer öğretiminin en iyi yapılacağı derslerin başında Türkçe dersi gelir.

Her milletin dili kendi millî kimliğinin özelliğini taşır. Bu sebeple dil, şahıslara ve nesillere millî kültürü aktarır; geçmiş – gelecek ve bugün arasında köprü

görevi görür. Millet-devlet- kültür üçlemesinin ayakta kalmasını sağlar. Kültürlüme tamamen dile dayanmaktadır. İnsanlar gelecek nesillere kendi değerlerini devretmekte, aşılacaktır (Özbay, 2002:118).

1.5.DEĞERLER

1. 5. 1. Değerler ve Değerler Arasındaki Farklar

Değer kavramı geçmişten günümüze kadar birçok alanda kullanılmıştır. Sosyal bilimcilerin ilgi alanına giren “değer” kavramı, iktisattan felsefeye, felsefeden sosyolojiye, sosyolojiden psikolojiye kadar birçok disiplinin konu alanına girdiğinden bu kavrama ilişkin çeşitli tanımlar yapılmıştır. “Değer” teriminin iktisattan etiğe geçmiş bir terim olduğu söylenir (N. Hartmann s. 59’dan aktaran Kuçuradi, 2003:38). İktisadın bir terimi olan değer insan emeğinin ürünüyle, nesnelerle, parayla ilgilidir (Özgen, 2005:6). Değerler ise var olan imkânlarla ve insanla ilgilidir. Kısacası değer ile değerler birbirinden ayrı kavramlardır.

Bir sanat eserinin değerinden bahsedilebilir ancak sanat eserinin değerlerinden bahsedilemez. Tablonun değeri denildiğinde ressamın emeği karşılığında esere biçilen parasal kıymet, o eserin diğer eserlere göre taşıdığı ayrıcalıklı özellikleri anlatılır. Tablonun değerleri denildiğinde içi boş bir kavram karşımıza çıkar. Tablo değerlere sahip değildir ancak onun yaratıcısı olan ressamın değeri ve değerleri vardır.

Ressamın değeri, diğer meslektaşları içindeki ayrıcalığı, resmedişindeki farklılıklar, toplumdaki özel yeridir. Ressamın değerleri ise toplumdaki kişilerle olan ilişkilerindeki estetik, sevgi, dürüst olma, ya da topluma karşı bakış açısıdır.

Yukarıda verilen örnekler çoğaltılabilir. Türk toplumunun değeri, Türk toplumunun değerleri; sanatın değeri, sanatın değerleri; üniversitenin değeri, üniversitenin değerleri; gençliğin değeri, gençliğin değerleri; ...

Bir şeyin değeri, onun anlamı ya da önemi kişiden kişiye farklılık gösterebilir. Değerlere ilişkin bir bildirimde bulunulmaz, değerlerin bir tasarımı

kurmak, sonuçta da değerlere ilişkin bir yargıda bulunmak mümkün olmaz (Tepe,2002: 350).

Bir nesnenin, olgunun, kurumun değeri kendisiyle aynı cinsten olan ile arasındaki kıyaslama / bağıdır. Bir nesnenin, olgunun, kurumun değerleri ise eserlerle veya kişilerin yaptıklarıyla, yaşamlarıyla gerçekleştirilen insan görüngüleridir (bireyin kendini, dünyayı ve olayları yorumlama biçimi); insanın kişilerce gerçekleştirilen varlık yapısı imkânlarıdır (Kuçuradi, 2003: 42).

1. 5. 2. Değerler Kavramı

Bu çalışmada kullanılan değer kavramı ekonomideki anlamından farklı olarak psikologların, sosyologların, eğitimcilerin ve davranış bilimcilerin kullandığı anlamıyla kullanılmıştır. Değerler üzerine yapılmış çalışmalar çoğunlukla sosyal bilimciler tarafından ortaya konmuştur. Bunun sebebi değerlerin, insan davranışlarının açıklanmasında ve sosyal hayatın şekillenmesinde önemli bir yere sahip olmasındandır.

Değerler, genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. İlk defa Znaniecki tarafından sosyal bilimlere kazandırılan değer kavramı Latince “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamlarına gelen “valere” kökünden türetilmiştir (Bilgin, 1995: 83).

Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler ayrıca, bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir(Erdem, 2003: 56).

Sosyal bilimciler ve felsefecilerden sonra son yıllarda değerle eğitim bilimcilerin de araştırma konusu olmuştur. Değişen ve gelişen dünyada değerlerin eğitimi, önemli bir konu olma durumundadır.

Natüralist sosyolog Perry, General Theory of Value (1926) ve Realms of Value (1954) adlı eserlerinde değerleri, insanların ilgileri, ilgi objeleri, ilgilerin cinsi, miktarı ve yoğunluğu çerçevesinde açıklayabileceğimizi söylemektedir (Özensel,2003:227). Bu tanıma göre değerlerin kişiden kişiye, ortamdan ortama

değişebileceği savunulmaktadır. Değerler için böyle bir durumun söz konusu edilmesi mümkün gibi gözükmemektedir. Değerler, toplumun sahip olduğu kültür içinde kalıplaşmış standartlardır. Toplumun bireyleri de bu standartlara göre hareket eder. Ancak bu standart değerlere uyma zorunluluğu kesin sınırlarla çizilmemiştir.

Theodorson, değeri “sosyal olguların önemliliği üzerindeki değerlendirmede, özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel ölçü sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleri”(Aydın, 2003:122) olarak tanımlar.

Fichter, sosyal değerleri incelerken şu üç ögenin dikkate alınması gerektiğini ifade etmiştir. Bunlar:1. Bizatihi bir değer olan nesnenin kendisi, 2. Nesnenin sosyal gereksinimleri karşılama kapasitesi, 3. İnsanların bu nesneyi, tatmin vermesi ve tatmin verme kapasitesinden dolayı takdir etmesi (Özensel, 2003:225).

Psikolojik yaklaşımlara göre değerleri ele aldığımızda değerlerin tutumlarla bir arada kullanıldığı görülmüştür. Bazı sosyal psikologlar tutumlar ve değerler sözcüklerini birbirini yerine kullanmaktadır. Tutum yerine kullanılan değerler, psikologların davranıştaki düzenlilikleri ayımsamalarına ve anlamalarına yarayan kavramsal araçlar (Kâğıtçıbaşı, 1981: 20) olarak tanımlanır.

Smith, Rosenberg, Bruner, White gibi psikologlar ise değerleri daha geniş, daha genel ve hiyerarşik olarak daha fazla önem taşıyan tutumlar olarak kabul ederler. Bu görüşü savunular, bir kimsenin değer hiyerarşisini ve kendi değerleriyle belli bir durum arasındaki işlevsel ilişkiyi nasıl algıladığı bilinirse, o kimsenin o ya da benzeri durumlar karşısındaki tutumunun tahmin edilebileceğini (Kâğıtçıbaşı,1981: 21) iddia etmişlerdir.

McGuire ise bu görüşlerin aksine değerleri tutumlarını bir parçası olarak kabul etmiştir (Kâğıtçıbaşı, 1981: 21). Psikoloji alanında yapılmış değerler tanımlarına bakıldığında değerler ile tutumlar arasında bir ilişkinin var olduğu görülmektedir.

Belli değerlere sahip olan bir kişinin sahip olduğu değerlerin sıralaması her bir değere olan doyumunu ile yakından alakalıdır. Her bireyin değerlere doyumunu aynı değildir. Bir kimsenin değerler sıralamasında en üst basamakta olan değerleri o kimsenin temel değeri (Güngör, 1993: 29) olarak görülebilir. Bununla birlikte değerler, “bir şeyin arzu edilebilir veya edilemez olduğu hakkındaki inanç” (Güngör,

1993: 27) olarak tanımlanmıştır. Burada ahlâkî değerler ön plana çıkmaktadır. Fakat ahlâkî değerler bütün değerlerin üstünde ya da onlardan ayrı bir konumda değerlendirilmemektedir. Ahlâkî değerler ile diğer değerler arasında güçlü bir bağ olduğu gibi bütün değerler arasında da bir bağ vardır. Belli değerlere göre hareket eden bir insanın diğer değerlere de uygun hareket etmesi gerekir. Bütün değer sahasına uyumlu davranışlar sergilenmediği durumlarda ortaya tutarsızlıklar çıkmaktadır.

Sosyolojik açıdan değerler kısaca, kişiye ve gruba yararlı, istenilen ve beğenilen şeyler, olarak tanımlanabilir. Buna göre değer, olgunun kendinden çok, ona transfer edilen önemliliklerdir.

Değer kavramı, felsefe tarihinde öznelci ve nesnelci açılardan çok değişik şekillerde ele alınmıştır. Öznelci yaklaşıma göre yapılan tanımlar da birey açısından değer, toplum açısından değer olarak iki grupta toplanabilir. Nesnelci yaklaşıma göre tanım yapanlar da değerlerin bir gerçekliklerinin olduğunu kabul eder. (Özlem, 2002:283-284). Felsefede değerlerle birlikte anılan iki kavram vardır: erdem ve iyi.

İyi, birçok filozofa (Platon, Aristoteles, Kant, M. Scheler, N. Hartman) göre bas değer, bazılarının göre ise “iyi” bir değer yargısı yüklemi olarak kullanılmaktadır (Tepe, 2002:348). iyi, belli özellikler taşıyan bir yaşam tarzının, istemenin, aktların, niyetlerin, yönelimlerin, davranışların ve kişilerin niteliğidir (Kuçuradi, 2003: 91). Erdem, bir değer gerçeğleştirilmesinde öznenin belirli tarzda eylemlerde bulunabilme kapasitesi, yetisi, yeterliliği (Özlem, 2002: 309) olarak tanımlanır.

Görüldüğü gibi felsefede değerlerle iyi ve erdem iç içe geçmiş durumdadır. Alman metafizikçi W. Windelband, felsefeyi genel olarak bir “değer felsefesi” olarak görür ve tarihsel olayların yasalaştırılamayacağını, ancak değerlendirilebileceğini savunur (Özensel, 2003:218).

Değerler hakkında söylenenler şu şekilde özetlenebilir:

- İnanışlar içeren ve dolayısıyla da aşkınlıklar taşıyan olgulardır.
- Fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirmelerine imkân verirler.
- Genelde ilgi gösterilen, arzu edilen şeylerdir.
- Her alanla ilgilidirler ama alanların kendine özgü değerleri vardır.
- Farklı kaynak ve içeriklere sahip olsalar da bir biçimde sosyaldirler.

• Değerler beşerî olayları belirleyicilik işlevine sahiptirler (Mengüsoğlu, 1983 akt. Aydın, 2003:122)

Bir toplumun yapısını o topluma ait değerlerin bütünü oluşturur. Toplumların değer yargıları uzun zaman içinde yavaş yavaş oluşmuştur. Toplumdaki sosyal kontrol mekanizmalarının ve ödüllendirme araçlarının kaynağının değerler olduğu görülür. Toplumdaki değerler kişiye bağlı değildir. Kişinin üstündedir.

Bir toplumda yapılacak siyasi, ekonomik, vs. değişiklikler o toplumun inançları, normları, değerleri ve tutumları göz önüne alınarak yapılmalıdır. Aksi hâlde yapılan değişiklik etkisiz ya da geçersiz olacaktır.

Değerler mutlak değişmez değildir ve hiçbir zaman durağan olmamıştır. Zamanla toplumda meydana gelebilecek değişiklikler kurumları değiştirdiği gibi değere bağlılığı da (Akarsu, 2006:26) da değiştirecektir. Toplum kabullerindeki değişimler, toplumun her katmanında aynı etkiyi yaratmamaktadır. Bu durum, toplumun değişik katmanlarında değer farklılıklarına neden olabilmektedir. Bu farklılaşmanın sonucunda ise “kültür çatışmaları” ortaya çıkmaktadır. Değerlerin arkasında toplumun desteği oldukça bireyler arasında kuvvetle yer eder, fakat bu değerler arkasındaki destek zayıflanınca, değişmeye ve yozlaşmaya yüz tutar. Daha önceleri yetim ve kimsesizlerin güvencesi, herkesin bir miktar hakkının olduğu kabul edilen kamu malını koruma değeri, son zamanlarda toplum bireylerinin çoğu arasında anlam, kıymet, değer değişmesine uğrayınca, bunun haksızca edinilmesi veya kullanılması hoşgörü hatta takdir edilen bir davranış gibi karşılanmasına yol açtığı bilinen ve yaşanan toplumsal gerçeklerdendir. Toplumsal yapıyı oluşturan ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din gibi temel kurumların hepsinin kendine ait değerleri vardır. Ancak bu kurumların işleyişini nasıl birbirinden bağımsız düşünemiyorsak, değerleri de birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir (Özensel, 2003: 228). Ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din alanında oluşan değişimler, bireylerin kişilik yapılarının da değişmesine neden olmaktadır.

Değerlerdeki köklü değişiklikler toplumsal özelliklerin değişmesine kadar yol açmaktadır. Değerler, kişilerin bilişsel kurgulamalarının baslıca unsurlarıdır. Değerler arasında üst düzeyde bir ahengin oluşumu, kişinin çevreye uyumunun zorunlu şartlarından biridir ve bundan dolayı bireylerin toplumsal uyumları ve davranışları arasında bir tutarlılık söz konusu olabilmektedir (Özensel, 2003: 228).

Değerler, toplumda ortak olarak paylaşılmakla birlikte, kültürün maddi unsurlarının değişimi sonucu da değişiklikler göstermektedir. Ancak bu değişim genellikle, maddi kültür öğeleri ile paralel bir değişim olmayıp; değerlerin değişim sürecine uyum sağlayamadığı bir süreç olarak gerçekleşmektedir. Bu duruma sosyolojik olarak “kültürel gecikme” denir. Kültürel gecikme, bir toplumdaki maddi [kültür](#) öğelerinde meydana gelen değişim hızına, manevi [kültür](#) öğelerinin ayak uyduramaması sonucu oluşan uyumsuzluk ve görgüsüzlük durumudur. Kültürel gecikme beraberinde “kültürel yozlaşmayı” da getirir.

Her millet, gelecek nesillerinin iyi yetişmesi için emek harcar. Bireylerin toplumun beklentileri doğrultusunda yetiştirilmesi, kendisi ile barışık, ailesi ve yaşadığı çevre ile uyumlu sosyal ve konumlarının gerektirdiği rolleri üstlenmesi için değer aktarımı, okul öncesi dönemden sonra örgün eğitim kurumlarında devam etmektedir. Toplumun beklentilerine ait bu hedefleri gerçekleştirmekse kolay değildir. Çünkü değerler, özellikle de günümüzde, hızlı ve sürekli bir değişim içindedir.

Toplum değerlerinin oluşmasında aile ön plandadır. Toplumun üyeleri aile kurumunda değer yargılarına sahip olmaya baslar. Örneğin, Türk çocukları Türk toplumunun değerlerini annesinden dinlediği ninnilerle, mânilerle; babasından dinlediği destanlarla; dedesinden, ninesinden dinlediği masallarla, hikâyelerle; sokakta arkadaşları ile oynadığı çocuk oyunları ile öğrenmeye baslar. Okul çağına geldiğinde Türk ve dünya klasikleri, yazılı edebî ürünler de Türk çocuğunun değerlerini oluşturur. (ŞEN, Ülker, 2007:7)

Okullar, örgün eğitimin planlı ve programlı yapıldığı ortamlar olduğu için değer aktarımının da en etkili yapıldığı alanlar olarak kabul edilir. Çocuğun yaşadığı yakın çevre ve aile ortamından sonra değer aktarımında, okullardaki öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğretmeler, davranışları ile değer öğretiminde öğrencilere model olurlar. Öğretmenin dersine zamanında ve hazırlıklı gelmesi (sorumluluk), kılık kıyafetine özen göstermesi (temizlik), verdiği sözü yerine getirmesi (dürüstlük), öğrencilerde sorumluluk, temizlik, dürüstlük gibi değerlerin var olmasını sağlayacaktır (ŞEN, Ülker, 2007:8). Diğer taraftan öğretmenler derslerinde yaptıkları etkinliklerde, önerdiği okuma kitapları aracılığıyla da öğrencilere kazandırılmak istenen değerleri

aktarılabılır. Ancak bunun yerine getirilmesi nitelikli eserlerin varlığına bağlıdır. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlatılan öğretim programlarında her derste öğrencilere kazandırılacak değerler (Adalet, Aile Birliği, Bağımsızlık, Barış, Bilimsellik, Çalışkanlık, Dayanışma, Dini Değerler, Duyarlılık, Dürüstlük, Estetik, Hoşgörü, Misafirperverlik, Özgürlük, Sağlıklı Olma, Saygı, Sevgi, Sorumluluk, Temizlik, Vatanseverlik, Yardımseverlik) gerekçe ve açıklamalarıyla belirtilmiştir (KARATAY, Halit: Değer Aktarımı Açısından Yerli Ve Yabancı Çocuk Edebiyatı Ürünleri).

Masallar, destanlar, ninniler, mâniler, halk hikâyeleri, çocuk oyunları, yazılı edebi eserler bireyin değerlere bakış açısını oluştururken aynı zamanda da toplumun değer yargılarını oluşturmaktadır. On üçüncü yüzyıl ile on besinci yüzyıl arasında yazılmış olan Türkçe eserler genellikle halka dinî ve ahlâkî güdüyordu. ...Zaman içinde halkın zihninde adalet, yiğitlik, civanmertlik, cesaret, doğru sözlülük, fakir ve yetimi gözetme, sorumluluk, Allah ve Peygamber sevgisi gibi içtimaî, dinî ve ahlâkî değerlerin oluşması (Öztürk, 2005: 42) bunun örneklerindendir.

1. 5. 3. Değerlerin Özellikleri

Toplumsal yapıyı oluşturan ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din gibi temel kurumların hepsi kendisine ait değerleri de içerir. Ancak nasıl bu kurumların işleyişini birbirinden bağımsız düşünemiyorsak, değerleri de birbirinden bağımsız düşünmek mümkün değildir (Özensel, 2003: 228). Ekonomi, siyaset, aile, hukuk, eğitim, din alanında oluşan değişimler bireylerin kişilik yapılarının da değişmesine sebep olmaktadır. Değerlerdeki köklü değişiklikler toplumsal özellik değişimlerine kadar yol açabilmektedir.

Değerler birbirini etkileyen aynı zamanda da etkilenen özelliğe sahiptir.

Sevgi, saygı, hoşgörü, yardımseverlik gibi değerleri birbirinden ayrı düşünmek doğru değildir. Bu değerler arasında karşılıklı bir ilişki vardır.

Değerler, kişilerin bilişsel (cognitive) kurgulamalarının başlıca unsurlarıdır.

Değerler arasında üst düzeyde bir ahengin oluşumu, kişinin çevreye uyumunun zorunlu şartlarından biridir. Bu yüzden bireylerin toplumsal uyumları ve davranışları arasında bir tutarlılık söz konusu olabilmektedir (Özensel, 2003: 228).

Değerler arasında kesin bir sınır çizgisi çekmek de mümkün değildir.

Değerler birbirinden bağımsız düşünülemez.

Değerler, durağan değildir. Değişkenlik özelliği vardır. Değerlerdeki değişim birdenbire değil, zaman içerisinde oluşmaktadır.

Değerler kalıtsal değildir. Değerler bir sonraki kuşağa sosyal rollerle öğrenilerek aktarılır.

Değerler, aileden, yakın çevreden, yazılı ve görsel materyallerden taklit ya da model alma yolu ile öğrenilir.

Değerler arasında da bir üstünlük ve öncelik münasebeti vardır (Güngör, 1993:23). Değerlerin öncelik ve sonralığı kişilere göre değişkenlik gösterebilmektedir. Kimi için saygı baş değerken, kimi için sevgi baş değer olabilmektedir. Kişilerin yaşı, cinsiyeti, sosyal konumu da bu değişiklikte etkilidir.

Her toplumun değerleri kendine özgüdür. Bu değerler millet özelliklerinin oluşmasına etkide bulunur. Misafirperverlik değeri, Türk milleti ile özdeşleşmiş değerdir.

Değerlerin ortaya çıkmasında sosyal onay önemlidir. Sosyal olarak onaylananlar zamanla davranış ölçütleri hâline gelerek değerleri oluşturmaktadır (Sarı, 2005: 75).

1. 5. 4. Değerlerin Sınıflandırılması

Yukarıda ifade edildiği gibi değerler arasında bir ayırım yapmak mümkün değildir. Ancak değerler muhteva özelliklerine, işlevselliklerine göre sınıflandırılabilir. Günümüze kadar birçok bilim adamı birçok sınıflamada bulunmuştur. En çok kabul gören sınıflama Spranger tarafından yapılmıştır. Daha sonraki yıllarda bu sınıflandırma Allport, Verno, Lindzey tarafından ölçeğe dönüştürülmüştür. Allport ve Vernon (1931), çalışmalarında değerleri; bilimsel, ekonomik, siyasî, sosyal ve dinî olmak üzere kategorize etmişlerdir.

Spanger, değerleri altı grupta sınıflandırmıştır. Bunlar: Estetik, Teorik (Bilimsel), Ekonomik, Siyasi, Sosyal ve Dinî (Akbaş, 2004: 30) değerlerdir. Rokeach, değerler üzerinde uzun süren çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmaların sonunda değerleri amaç ve araç değerler olarak ikiye ayırmıştır. Amaç değerler

yaşamın temel amaçlarını (özgürlük, mutluluk, aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecan verici bir yaşam, iç huzur, kendine saygı, rahat bir yaşam, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk), araç değerler ise bu amaçlara ulaşmada kullanılabilecek davranış tarzlarını (bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol eden, kibar, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı olma) içermektedir (Akbaş, 2004: 30). Amaç değerlerde on sekiz, araç değerlerde on sekiz olmak üzere toplamda otuz altı tane değer bulunmaktadır.

Özlem (2002: 284), felsefe tarihindeki öznelci ve nesnelci bakış açılarına göre farklı değer sınıflandırmalarını birleştirmiştir. Her iki açıdan yapılan sınıflandırmalarda yer alan değer çeşitleri şunlardır: 1. Hazcı (Hedonist) Değerler (olumlu: haz, olumsuz: acı), 2. Bilgisel Değerler veya Bilgi Değerler (olumlu: doğru, olumsuz: yanlış), 3. Ahlâksal Değerler (olumlu: iyi, olumsuz: kötü), 4. Estetik Değerler (olumlu: güzel, olumsuz: çirkin), 5. Dinsel Değerler (olumlu: sevap, olumsuz: günah)

Değerlerin sınıflandırılmasında Hilmi Ziya ÜLKEN değerlerin öz karakterlerine göre üçe ayırmıştır (Ülken, 2001: 360). Birinci grupta içkin değerler vardır. İçkin değerler bilinç verileridir. ÜLKEN'in bilinç verileri olarak belirledikleri teknik, sanat ve bilgi değerleridir. İkinci grupta aşkın değerler vardır. Bunlarda duy verileri, bilinç muhtevası yalnızca vesiledirler. Fakat bu vesile az veya çok önemsiz bir dereceye inebilir. Bir insanla bir insan arasında ahlâkî ilişkide bilinç verileri ya yazılmış bir sözleşmeye dayanan iki insanın bu sözleşmeye sadık kalması, ya gençlik ve aile hatıralarına sadık kalması, ya da verilmiş sözlere sadık kalması gibidir. Üçüncü ve son değer grubunda normatif değerler vardır. Bunlar aslında değer değil, ancak bütün değerlerin ölçüleri, değişim örnekleridir. Bu değerlerin görevi başka değerleri birbirleriyle karşılaştırmak ve ölçmektir. Bu ölçü-değerler iktisadî, hukukî, lisanî değerlerdir.

Sosyal rollere ve sosyal süreçlere göz önüne alındığında, değerler zorlayıcılık değerlerine göre sınıflandırılabilirler. Böylece değerler sosyal ilişkileri etkileme derecelerine göre düzenlenmiş olurlar. Sosyal değerler süreklilik gösteren ortaklaşa işlevler temelinde de düzenlenebilirler. Değerlerin en anlamlı

sınıflandırılması, değerlerin kurumsal işlevlerine göre sınıflandırılmasıdır. Güngör de değerleri altı grupta toplamıştır: Estetik, Teorik (veya ilmî), iktisadî, Siyasî, Sosyal ve Dinî (Akt. Özensel: 2003:230) değerler.

Schwartz, değerleri sınıflandırmada daha geniş bir yelpaze kullanmıştır. Schwartz, sınıflandırmasında on tane değer grubu belirlemiştir. Her bir değer grubu için çeşitli değer beklentileri belirlemiştir (Akbaş, 2004: 34).

Değer Grupları	Değerler
Güç (power): Toplumsal konum insanlar ve kaynaklar üzerinde denetim gücü	Sosyal güç sahibi olmak, Otorite sahibi olmak. Zengin olmak, Toplumdaki görüntümü koruyabilmek, insanlar tarafından benimsenmek
Basarı (achievement): Toplumsal standartları temel alan kişisel başarı yönelimi	Başarılı olmak, Yetkin (muktedir) olmak, Hırslı olmak, Sözü geçen biri olmak, Zeki olmak.
Hazcılık (hedonism):Bireysel zevke ve hazzı yönelim Uyarılım (stimulation): Heyecan ve yenilik arayışı	Zevk, Hayattan tat almak Cesur olmak, Değişken bir hayat yaşamak. Heyecanlı bir yaşantı sahibi olmak
Özyönelim (self-direction): Düşünce ve eylemde bağımsızlık	Yaratıcı olmak, Merak duyabilmek, Özgür olmak, Kendi amaçlarını seçebilmek, Bağımsız olmak, Kendine saygısı olmak,
Evrenselcilik (universalism): Anlayışlılık, hoşgörü ve tüm insanların ve doğanın iyiliğini gözetmek iyilikseverlik (benevolence):	Açık fikirli olmak, Erdemli olmak, Toplumsal adalet, Eşitlik, Dünyaya barış istemek. Güzelliklerle

Kişinin yakın olduğu kişilerin iyiliğini gözetme ve geliştirme Geleneksellik (tradition): Kültür ya da dinsel töre ve fıkirlere saygı ve bağlılık	dolu bir dünya, Doğayla bütünlük içinde olma, Çevreyi korumaya uyum Yardımsever olmak, Dürüst olmak, Bağışlayıcı olmak, Sadık olmak, Sorumluluk sahibi olmak. Gerçek arkadaşlık, olgun sevgi, Manevi bir hayat, Anlamalı bir hayat, Alçak gönüllü olmak, Dindar olmak, Hayatın bana verdiklerini kabullenmek, Geleneklere saygılı olmak, İlimli bir hayat (Dünyevi işlerden elayak çekmek), Mahremiyet
Uyma (confirm) : Başkalarına zarar verebilecek ve toplumsal beklentilere aykırı olabilecek dürtü ve eylemlerin sınırlanması	Kibarlık, itaatkâr olmak, Anne-Babaya ve yaşlılara değer vermek, Kendini denetleyebilmek
Güvenlik (security): Toplumun var olan ilişkilerin ve kişinin kendisinin huzuru ve sürekliliği	Ulusal güvenlik, toplumsal düzenin sürmesini istemek, Temiz olmak, Aile güvenliği, iyiliğe karşılık vermek, Bağlılık duygusu, Sağlıklı olmak

1. 5. 5. Değerlerin İşlevleri

Değerlerin toplumsal yaşam içinde önemli özellikleri ve bu özelliklere bağlı olarak yerine getirdiği çeşitli işlevleri vardır. Değerlerin işlevleri şu şekilde ifade edilmiştir:

1. Sosyal değer, temel seçici oryantasyonun standardıdır. Yani bu bağlamda değer(ler) bilinçli ve amaçlı davranışın genel ölçütüdür. Bu bakımdan değer, sosyal

eylemde bulunan bir kişinin sosyal olarak kabullenebilen olgu ve istekleri için temel atıf noktası görevini görmektedir.

2. Değer(ler), kültürel olarak şekillendirilmiştir ve aynı zamanda kültür üzerinde de yönlendirici olarak etki etmektedir. Bu bakımdan değerler, belli bir kültürün gelişme süreci içinde şekil almaktadır. Bu da genel olarak sembol, moral ve estetik normlar, davranış şekilleri olarak belirginleşir. Bu açıdan değerler kültürün esasını oluşturmaktadır.

3. Değerler, insanlarla özdeşleşmiştir. Yani sosyalleşme sürecinde değerler kişiler tarafından öğrenilmekte ve üstlenilmektedir. Kısaca, kişinin şahsiyet yapısına uyum sağlamaktadır. Bunun doğal bir sonucu olarak değerler kişinin şahsiyetinin bir parçası olarak görülmektedir.

4. Değerler, sosyal bir boyuta sahiptirler. Yani değerler hem zihinsel (arzu ve eylem boyutunu belirten) hem de hissî-duygusal yönü belirten ifadelerdir. Sosyal değerler belli sosyal sonuçlara yol açarlar. Bu sosyal sonuçlar literatürde sosyal değerlerin işlevleri olarak adlandırılmaktadır. Fichter'den aktarılan bu işlevler şunlardır:

1. Değerler, kişilerin ve birlikteliklerin sosyal değerinin yargılanmasında hazır birer araç olarak kullanılır. Tabakalaşma sistemini mümkün kılar. Bireyin çevresindekilerin gözünde nerede durduğunu bilmesine yardım eder.

2. Değerler, kişilerin dikkatini istenilir, yararlı ve önemli olarak görülen maddî kültür nesneleri üzerinde odaklar. Bu değerli nesne, her zaman birey veya grup içinde en iyi olmayabilir. Fakat o nesne için çaba gösterilmesine yol açtığı da bir gerçektir.

3. Her toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarına, değerler tarafından işaret edilir. Sosyal olarak kabul edilebilir davranışın adeta semasını çizerler. Böylece kişiler de hareket ve düşüncelerini en iyi hangi yolda gösterebileceklerini kavrayabilirler.

4. Değerler, kişilerin sosyal rollerini seçmesinde ve gerçekleştirmesinde rehberlik ederler. İlgi yaratırlar, cesaret verirler. Böylelikle de kişilerde çeşitli rollerin gerekliliklerinin ve beklentilerinin bir takım değerli hedefler doğrultusunda işlemekte olduğunu kavramış olurlar.

5. Değerler, sosyal kontrol ve baskının araçlarıdır. Kişileri törelere uymaya yöneltir, doğru şeyleri yapmaya yüreklendirir. Değerler ayrıca onaylanmayan davranışları engeller, yasaklanmış örüntülerin neler olduğuna işaret eder ve sosyal ihlallerden kaynaklanan utanma ve suçluluk duygularının kolayca anlaşılabilmesini sağlar.

6. Değerler, dayanışma araçları olarak da işlevde bulunurlar. Sosyal bilimlerin aksiyomlarından biri de, grupların yüksek düzeyde bazı değerlerin paylaşılması amacıyla buluştuğudur. Kişiler aynı değeri güden kişilere doğru çekimlenirler. Ortak değerler sosyal dayanışmayı yaratan ve sürekli kılan en önemli faktörlerden biridir.(Şen, Ülker, 2007:3-13)

1. 6. DEĞER ÖĞRETİMİ

Her anne baba çocuğunu iyi yetiştirmek ister. Buradaki iyi ifadesinden kasıt toplumla uyumlu, ailesi ile uyumlu, mutlu, iyi bir sosyal role sahip bireydir. Hedeflenen bu düşünceyi gerçekleştirmek çok kolay değildir. Özellikle de günümüzde değerler hızla ve sürekli değişim içindedir. Türk toplumunun değerleri de bu değişimlerden etkilenmektedir. Bu değişimler her zaman olumlu yönde olmamaktadır. Toplum değerleri açısından tehlikeli olan farklı milletlerin, farklı değerlerinin sosyal onay almaksızın kabul edilmeye çalışılmasıdır. Değişmeler özellikle çocuklar ve gençler üzerinde tesirli olmaktadır. Bunun sonucu olarak anne babasından, aile büyüklerinden farklı değer algılarına sahip gençler, çocuklar yetişmektedir. Yaşlı kuşaklar, gençlerin gittikçe saygı, sevgi, sorumluluk, aileye bağlılık vb. gibi değerlerden yoksunlaşmaya başladığını ifade etmektedir. Bir toplum değerlerinden yoksunlaştırılmışsa, değerleri ile olan bağı kopmuşsa o toplumun ayakta durması zorlaşacaktır.

Türk milletin din, dil, tarih, musiki, edebiyat alanındaki değerleri var oldukça Türk milleti de var olacaktır. Değerler, bir toplumun varlık yokluğu üzerinde bu derece tesirli ise değerlerin eğitimi ve öğretiminin önemi kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Birçok ülkede veliler, eğitimciler, dinî kurumlar, sivil toplum örgütleri bireylerin değerlerini geliştirmeye ve bireylere değerlerin eğitimini/öğretimini

vermeye çalışırlar. Okullar eğitim ve öğretimin planlı, programlı yapıldığı yerlerdir. Dolayısıyla değer öğretiminin en etkili sahalarından biridir. Değer öğretiminde, öğretim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Öğretmeler, davranışları ile değer öğretiminde öğrencilere model olmaktadır. Dersine zamanında ve hazırlıklı gelmesi (sorumluluk), kılık kıyafetine özen göstermesi (temizlik), verdiği sözü yerine getirmesi (dürüstlük). . . Öğrencilerde sorumluluk, temizlik, dürüstlük gibi değerlerin var olmasını sağlayacaktır. Diğer taraftan öğretmenler derslerinde yaptıkları etkinliklerde, tavsiye ettiği okuma kitaplarında kasıtlı olarak vermek istediği değerlerin öğretimini yapabilir. Okullarda değer öğretiminde kullanılabilecek birçok yaklaşım vardır. Bu yaklaşımlar aşağıda ifade edilmiştir.

Değerlerin öğrenilmesi aşamasında öğretmenlerin yapması gerekenler genel olarak şu şekilde sıralanabilir:

- a) Model olmalı.
- b) Sınıf içinde ortak bir sosyal doku oluşturmalı.
- c) Her öğrenciye sorumluluk verip, onların ahlâkî gelişimlerine katkıda bulunmalı.
- d) Öğrencileri cesaretlendirmeli.
- e) Öğrencilere karar verme olanağı tanımalı.
- f) Paylaşım fırsatı vermeli.
- g) Ortaklaşa çalışmaya teşvik etmeli (Dilmaç, 2002: 4).
- ğ) Değer öğretiminin yaklaşımlarına göre öğrenciye değerleri aktarmalı.

1. 6. 1. Değer Öğretiminde Yaklaşımlar

Değer öğretimi okullarda bir program ve plan dâhilinde yapılır. Değerlerle ilgili amaçlara ulaşmak için belli bir yolun izlenmesi gereklidir. Değerlerin öğrencilere aktarılması sırasında bir yol, usul, sistem takip edilmediği sürece başarıya ulaşmak zordur.

Değerlerin öğretimi ile ilgili yapıla çalışmalardan sonra bazı yaklaşımlar öne sürülmüştür. Carter, değerleri ve ahlâkı öğretmek için altı yaklaşım ortaya koymuştur (Bacanlı, 1999: 21). Bunlar:

1. Öğretici (inculcative): Bu yaklaşım öğretilecek belli bir değer grubu kabul eder ve öğrencilere aktarır.

2. Klasik: Tüm öğrencilere felsefe anabilim dalından seçimlik dersler sunar.

3. Yaşantısal: J. Dewey tarafından ortaya atılmıştır ve istenen ahlâkî karakter için model olmak üzere bazı öğrenci liderleri belirlenir.

4. Gelişmeye-yönelik: Yaşantısal yaklaşımın kişiselleştirilmiş bir versiyonu gibi görünür ve öğrenciye gerçek/hâlihazır dünyada değerleri sorgulamayı getirir.

5. Gelişimsel: Piaget ve Kohlberg'in çalışmalarından türemiştir.

6. Meslek öncesi: Genel amacı bir ders boyunca (tam veya bir kredili) düzenli bir derste, öğrencileri değerlerle tanıştırmaktır.

Okullarda değer öğretiminin hangi yolla yapılacağına ilişkin dört yaklaşımla ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

1. 6. 1. 1. Değeri Telkin Etmek, Aşlamak

Bu yaklaşım çok eski zamanlardan beri kullanılmaktadır. Değeri telkin etmek yani öğüt vermek daha çok ebeveynlerin kullandığı yaklaşımlardandır. Bu yaklaşımda “yeterince söyler ve gösterirseniz insanlar sonunda sizin istediğiniz gibi davranacaktır” (Welton ve Mallan’dan akt. Akbaş, 2004: 71) varsayımı vardır. Bu yaklaşımda öğretmen ya da anne baba “çocuklar yalan söylemez (dürüstlük), büyüklerine karşı yüksek sesle konuşma (saygı), iyi bir öğrenci ödevlerini zamanında yapar (sorumluluk)” gibi sözlerle değerleri telkin yolu ile öğretmektedir.

Öğretmenler yine vermek istedikleri değerlere ilişkin telkin yönü kuvvetli tarihsel ve kurgusal hikâye metinlerini sınıfta isleyebilir.

Telkin / öğüt, aşılama yöntemi ile değer öğretimi ergenlik öncesi çocuklarda daha etkili olabilmektedir. Çünkü ergenlik döneminde birey yetişkinler olmadan ayakta durabileceğini kanıtlamak durumundadır. Ayrıca bu dönemde ergen, artık yetişkin toplumsal düzeni içine girmek ve sorumluluk yüklenmek ister (Bacanlı, 2004:51), öğüt dinlemek en son isteğidir.

1. 6. 1. 2. Değer Açıklamak

Bu yaklaşımda öğrencilere kendi değerlerinin farkına varması için yardımda bulunmaktadır. Bu yöntem de “bireylerin kendi değerlerini açık bir şekilde anlayamayacaklarını” (Welton ve Mallan’dan akt. Akbaş, 2004: 71) varsaymaktadır. Bu sebeple bireyin yaptığı / yapacağı davranışın doğruluğu üzerinde karşılıklı konuşma gerçekleştirilebilir. Konuşma ile bireyin kendi değerlerinin farkına varması, en iyiyi seçme sürecini öğrenmesi sağlanmaktadır. Öğretmen, öğrencinin açıklamalarına müdahalede bulunmamaktadır. Öğretmen aynı zamanda bireyin anlattıkları ile ilgili eleştiride, yorumda bulunmamalı ya da kendi fikrini söylememelidir. Öğrencinin değerlerini açığa vurma için cesaretlendirmeli, değerlerinin farkına varması için ortamlar, etkinlikler düzenlemelidir. Açıklama yönteminden sonra öğrenci seçimlerini ve değerlendirmelerini bilinçli yapmaya baslarsa yöntem başarıya ulaşmıştır. Değer açıklama yönteminin etkili olabilmesi için öğretmen aşağıdaki yedi basamağa göre hareket etmelidir.

Seçme

1. Özgürce seçim ya da bağımsız seçim yapma (seçme özgürlüğü)
2. Bir dizi mevcut seçeneği değerlendirdikten sonra alternatifler arasından seçebilme.
3. Her alternatifin olası sonuçlarını düşünerek değerlendirdikten sonra seçebilme.

Ödüllendirme

4. En önemli ve değerli olduğu düşünülen şeyleri ödüllendirme ve değer verme.
5. Serbestçe (özgür) seçilen bir değeri açıkça söyleyebilme.

Hareket

6. Serbestçe (özgür) seçilen değerle uyumlu olan bir hareket tarzı (tavır) hareket edebilme.
7. Seçilen değerle uyum içerisindeki bir hareket tarzında tekrar tekrar hareket edebilmek (Akbaş, 2004: 674).

Öğretmen bu yöntemi her yastan öğrencisine rahatlıkla uygulayabilir. Öğretmenin dikkat etmesi gereken bu yedi basamağı etkili bir şekilde kullanmaktır. Değer açıklama yöntemi Türkçe dersinden matematik dersine, biyolojiden fizik dersine kadar birçok derste uygulanabilir bir yöntemdir. (değer açıklama yöntemini kullanarak ders konularının işleniş örnekleri için bkz. Harmin, M. , Kirschenbaum,

H. , Simon, S. B. (1976), Clarifying Values Through Subject Matter: Applications for the Classroom. Minneapolis: Winston Press.) Öğretmen değer açıklama yöntemini kullandığında grup tartışması, etkin dinleme, görüşme gibi sözel etkinlikler yararlanabileceği gibi düşünce kâğıtları, otobiyografi, değer kâğıdı (Bacanlı, 1999: 26) gibi yazılı etkinliklerden de faydalanabilir.

1. 6. 1. 3. Ahlâkî Muhakeme

Kohlberg tarafından geliştirilen bu yaklaşımda amaç öğrencilere verilen ahlâkî ikilem içeren hikâyelerle onların ahlâkî yargılarını ortaya çıkarmaktır (Akbaş, 2004: 75). Bu yaklaşım tüm okul seviyesinde kullanılabilir. Ancak her seviyenin (6-12 ilköğretim birinci kademe, 12-15 ilköğretim ikinci kademe, 15-18 ortaöğretim, 18-22 yüksek öğretim) gelişim özellikleri birbirinden farklıdır. Dolayısıyla yapılacak etkinliklerin seviyeye uygun olması gereklidir. Her dönemin değer yargılarının da farklı olduğu unutulmamalıdır. Ahlâkî muhakemede ortaya çıkan çözümden ziyade neden o çözüme ulaşıldığı daha önemlidir.

Kohlberg, ahlâkî gelişimi üç düzeye ayırmıştır. Birinci düzey gerçek anlamda herhangi bir ahlâkî ölçütün bulunmadığı, benmerkezci bir dönemdir. Bu dönemde çocuk bencildir. İkinci düzey yasalara uyma dönemidir. Bu dönemde ahlâkî sorunlara toplumsal beklentiler, geleneksel değerler ve törel yargılar açısından yaklaşılır. Üçüncü düzey ise, toplumsal ve bireysel değerlerin evrensel ahlâk ilkeleri ile sentezlendiği bir aşamadır (Aydın, 2000:56). Kohlberg, daha sonra gelişim düzeyini üç evre altı basamakta toplamıştır. Ayrıca gelişim düzeylerine göre bireyde meydana gelen davranışları da açıklamıştır.

1. 6. 1. 4. Değer Analizi

Değer öğretiminde kullanılan diğer bir yaklaşım da değer analiz yöntemidir. Bu yöntem, Amerikan Sosyal Bilgiler Ulusal Kurulu tarafından geliştirilmiştir (Metcalf, 1971'den aktaran Bacanlı, 1999: 20). Bu yaklaşım dikkati, düşünmeyi ve ayırt etmeyi içinde barındırmaktadır. Örnek olaylar ile öğrenci olayı yargılar, olaydan çıkabilecek farklı sonuçları ortaya koyar.

Değer analiz yönteminin değer öğretiminde hedefleri şunlardır (Bacanlı, 1999: 22):

1. Öğrencilere, bir değer nesnesini belli bir şekilde değerlendirmeyi öğretmek,
2. Öğrencilerin, söz konusu değer nesnesi hakkında en akılcı yargıya ulaşmalarına yardım etmek,
3. Öğrencilere en akılcı yargıya ulaşmayı öğretmek,
4. Öğrencilere, nasıl bazı değer nesneleri hakkında genel bir değer yargısını paylasan bir grubun üyesi olunabileceğini öğretmek.

Bu yaklaşım için “Bir musibet, bin nasihatten iyidir. ” sözünü kullanmak yanlış olmayacaktır. Çünkü değer analizi yaklaşımında ilgili değer önemli olduğunu öğütlemek yerine sınıf ortamında ilgili değer önemini öğrenci kendisi keşfeder. Atatürk’ün Samsun’da başlattığı millî mücadelenin vatansever bir davranış olduğunu belirten öğretmen daha sonra “Atatürk bu davranışı yapmasaydı neler olurdu?” sorusu ile bir tartışma başlatır. Bu tartışma ile vatanseverlik değerinin önemini öğrenciler kendiliğinden keşfedecektir. “Vatanımızı sevmeli ve onu korumalıyız. ” şeklindeki kuru bir söylemden daha etkilidir.

Bu yaklaşımda öğrenciler örnek olaylarla ahlâkî düşünme becerisini kazanırlar. Aynı zamanda öğrenciler bilimsel problem çözme yöntemini sosyal problemlere uygulamayı da öğrenirler (Akbaş, 2004:77).

Bu yaklaşımlar ışığı altında değer öğretimi yapılır. Öğretmen ilgili değer özelliğine, öğrenci seviyesine göre uygun olan yaklaşımı seçmelidir. Öğretmenin öğrenciye hangi değerleri vereceği öğretim programları ile belirlenir. Millî eğitimin genel amaçlarında ve öğretim programlarında değerler ne derecede yer almıştır,

hangi değerler belirlenmiştir, yeterlilik düzeyleri nasıldır bu soruların cevaplarına aşağıda yanıtlar aranmaya çalışılmıştır. (şen, lker, 2007:13-21)

1. 7. TÜRK MİLLİ EğİTİMİNİN GENEL AMAÇLARINDA DEğERLER

1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'na göre Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları:

1. Genel Amaçlar

Madde 2.

Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini;

1. Atatürk inkılâp ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk milletinin millî, ahlâkî, insanî, manevî ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan; insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik; lâik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek;

2. Beden, zihin, ahlâk, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hr ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüsüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan, yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek;

3. İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek, gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak;

Böylece, bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan millî birlik ve bütünlük içinde iktisadî, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk milletini ağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı seçkin bir ortağı yapmaktır (<http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88html>).

Türk Milli Eğitiminin genel amaçlarına bakıldığında değerlerin öğrenciye aktarılmasını hedeflediği anlaşılmaktadır. İlköğretim basamağına yönelik bu amaçlar kişisel, insan ilişkileri, ekonomik hayat ve toplum hayatı bakımından genel bir bakış açısı sunmuştur.

Türk Milli Eğitiminin genel amaçları öğretim programlarında özelleştirilir. Okulda öğrencilere verilmesi gereken değerlerin neler olduğu, nasıl öğretilmesi gerektiği, niçin öğretilmesi gerektiği vb. sorulara cevapları öğretim programlarının vermesi gerekmektedir.

1. 8. ÖĞRETİM PROGRAMLARI ve DEĞERLER

Program geliştirme, birbirinden farklı birçok uzmanın (alan uzmanı, öğretmenler, program geliştirme uzmanı, ölçme-değerlendirme uzmanı, eğitim psikologu, eğitim sosyologu vb.) bir araya gelerek gerçekleştirdiği ekip çalışmasına dayalı, sistematik ve dinamik bir süreçtir.

Geliştirilen bir programın sahip olması gereken çeşitli özellikler vardır. Bunlar başlıklar halinde şöyledir (Hesapçıoğlu, 1998:78-81): 1. İşlevsellik, 2. Esneklik, 3. Toplumsal değerlere dayalı olma, 4. Uygulayanlara yardımcı olma, 5. Bilimsellik, 6. Uygulanabilirlik, 7. Amaçlara yönelik olma ve 8. Ekonomiye uygunluktur.

Eğitim sistemimizin daha etkili, verimli hale gelmesi için 2003 yılından itibaren Milli Eğitim Bakanlığı bütün ilköğretim derslerini içine alan bir program geliştirme faaliyeti içine girmiştir. Yeni öğretim programları yapısalcı yaklaşım temele alınarak oluşturulmuştur. Yapısalcılık çıkış noktasını dilbilimden almıştır. Yapısalcı yöntem, ele aldığı konuyu, bütünleştirdiği yapı içine koyarak sonra da daha geniş kapsamlı yapılar içine koyarak aydınlatmaya çalışır (Akarsu, 1984:193).

Yukarıda da ifade edildiği gibi programların “toplumsal değerlere dayalı olma” özelliği olmalıdır. Çünkü değerler, aileden okula, is yerinden parlamentoya, birçok alanı etkiler. Bu etkilerin olumlu yönde olması toplumun maddî, manevî anlamda refah içerisinde olması demektir. Yeni ilköğretim programlarında değerler ve eğitimi kendine yer bulmuştur. Ancak, her programda yer almamıştır. Bazı

programlarda değerler ve eğitimi açıkça yer alırken bazılarının da üstü kapalı geçirtilmiştir. Aşağıda yeni ilköğretim programlarının değerleri ve eğitim boyutları ortaya konulmuştur.

1. 8. 1. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programında Değerler

Millî Eğitimin, 2003 yılından itibaren başlayan program geliştirme faaliyetlerinin bir ürünü olarak Türkçe dersi için İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı; İlköğretim Türkçe Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı oluşturulmuştur. İlköğretim Türkçe Öğretim Programı ve Kılavuzu (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı 2005 yılında;

İlköğretim Türkçe Öğretim Programı (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı 2006 yılında yayınlanmıştır.

1. 8. 2. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 1-5. Sınıflar

İlköğretim Türkçe Öğretim Programı (1-5. Sınıflar) Öğretim Programında değerlerin öğretimi ile ilgili bilgi ya da Türkçe dersinde verilmesi gereken değerlerin neler olduğuna ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir.

Türkçe Öğretim Programının amacı, Türkçeyi doğru, etkili ve güzel kullanan, eleştirel ve yaratıcı düşünebilen, bilgiyi kullanabilen, üretebilen, girişimci, kişisel ve sosyal değerlere önem veren bireyler yetiştirmek, şeklinde belirtilmiştir. Programda; Geleceğin öğrencilerini yetiştirecek bu programla bireyler;

- Türkçeyi doğru ve etkili kullanan,
- Kendini ifade eden, iletişim kuran, iş birliği yapan, girişimci ve sorun çözen,
- Bilimsel düşünen, anlayan, araştıran, inceleyen, eleştiren, sorgulayan, yorumlayan,
- Haklarını ve sorumluluklarını bilen, çevresiyle uyumlu, şartlandırmaya karşı duyarlı,
- Okumaktan ve öğrenmekten zevk alan,

- Bilgi teknolojilerini kullanan, üreten ve geleceğine yön veren oluşan bir toplum hedeflenmektedir, ifadesi geçmektedir.

Temel Beceriler başlığı altında Kişisel ve sosyal değerlere önem verme maddesi geçmekte fakat bu değerlerin neler olduğu belirtilmemektedir. Ayrıca programın genel amaçları içinde, Millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek, Yazılı ve sözlü ürünlerle Türk ve dünya kültürünü tanımalarını sağlamak, seklinde geçen amaçlarla da değerler ve değerlerin öğretimi örtük bir şekilde yer almıştır.

Konuşma öğrenme alanlarına ilişkin kazanımlarda; Görgü kurallarına ve değerlere (millî, manevî, kültürel, ahlaki, sosyal vb.) uygun konuşur, ifadesine yer verilirken diğer öğrenme alanlarındaki kazanımlarda değerlerle ilgili bir ifadeye rastlanmamıştır. Değerlerin öğretimi için Türkçe dersinde metinler vazgeçilmez araçlardır.

1. 8. 3. İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programı 6–8. Sınıf

İlköğretim Türkçe Dersi(6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında değerlerin öğretimi ile ilgili bilgi ya da Türkçe dersinde verilmesi gereken değerlerin neler olduğuna ilişkin bir açıklamaya yer verilmemiştir. Programda değer özelliği taşıyan ifadelerin geçtiği bölümler ise şunlardır:

Türkçe Dersi Öğretim Programı'yla dinlediklerini, izlediklerini ve okuduklarını anlayan; duygu, düşünce ve hayallerini anlatan; eleştirel ve yaratıcı düşünen, sorumluluk üstlenen, girişimci, çevresiyle uyumlu, olay, durum ve bilgileri kendi birikimlerinden hareketle araştırma, sorgulama, eleştirme ve yorumlamayı alışkanlık hâline getiren, estetik zevk kazanmış ve millî değerlere duyarlı bireyler yetiştirilmesi amaçlanmıştır.

İlköğretim Türkçe Dersi(6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında değerlerle ilgili olarak Genel Amaçları arasında:

9. Türk ve dünya kültür ve sanatına ait eserler aracılığıyla millî ve evrensel değerleri tanımaları,

10. Hoşgörölü, insan haklarına saygılı, yurt ve dünya sorunlarına duyarlı olmaları ve çözümler üretmeleri,

11. Millî, manevî ve ahlâkî değerlere önem vermeleri ve bu değerlerle ilgili duygu ve düşüncelerini güçlendirmeleri amaçlanmaktadır, ifadeleri geçmektedir.

“Okuma Metinlerinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında metinlerin özellikleri belirtilirken metinlerde verilmesi gereken değerler genel olarak ifade edilmiştir. Bunlar:

Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır. Metinlerde siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

“Dinlenecek/izlenecek Materyallerin içeriğinde Bulunması Gereken Özellikler” başlığı altında verilen maddeler arasında değerlerle ilgili olan ifadeler:

Millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.

Siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.

Öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.

İlköğretim Türkçe Dersi(6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında temel dil becerilerine ait kazanımlar listesinde değerlerle ilgili kazanımların sınırlı da olsa var olduğu görülmüştür.

Okuma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar: Millî ve evrensel kültür değerlerini fark eder. Okuduğu metindeki millî ve evrensel kültür değerlerinin hayatla ilişkisini sorgular Dinleme becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar: Dinlediklerinde/izlediklerinde millî ve evrensel değerleri fark eder. Dinlediklerinde/izlediklerinde geçen millî ve evrensel değerlerin hayatla ilişkisini sorgular.

Konuşma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanımlar: Konuşmasını bilimsel verilere dayandırır Konuşmasında nezaket kurallarına uyar, Söylediklerinin sorumluluğunu taşır. Konuşması ile ilgili eleştirileri hoşgörü ile karşılar, düzeltir. Yaşadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur.

Yazma becerisi ile ilgili verilen kazanımlar arasında değerle ilgili olan kazanım: Yaşadığı çevre, ülke ve dünya ile ilgili sorunlara çözüm önerilerinde bulunur. İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programında Sevgi, Millî Kültür, Hak ve Özgürlükler gibi değer ifadeleri ana konu /temada; insan Sevgisi, Hayvan Sevgisi, Dostluk, Yardımlaşma gibi değer ifadeleri de alt konular/temalar tablosunda ifade edilmiştir.

Yukarıda verilen bilgilerden de anlaşılacağı üzere programda değerler yer almıştır fakat örtük bir şekilde bırakılmıştır. Değerler sistemli bir şekilde verilmemiş, ayrı başlık altında ele alınmamıştır.(Şen, Ülker, 2007:40:43)

1. 9. TÜRKÇE EĞİTİMİNDE DEĞERLERİN ÖĞRETİMİ

1. 9. 1. Türkçe Eğitiminde Okuma Kitapları Ve Metinlerle Değer Aktarımı

1. 9. 1. 1. Metin Kavramı

Türkçe eğitiminin temel amacı ferdin sosyalleşmesini; içinde yaşadığı topluma, aileye sağlıklı uyumunu sağlamaktır (Duman, 2002: 151). Türkçe eğitiminin bu temel amacını gerçekleştirmek için araç olarak kullanılan metinlerin dolayısıyla da okuma kitaplarının amaca uygun nitelikte olması gerekir.

Metinler, Türkçe eğitiminde, öğretiminde vazgeçilmez araçlardır. Metinler, okuma, dinleme, dil bilgisi çalışmalarında kullanılmasının yanı sıra içeriği ile bireylere değer aktarımında da etkili olmaktadır.

Öğretme-öğrenme sürecinden beklenen verimin elde edilebilmesi, değerler açısından toplumunun bir üyesi olan öğrencilerde bulunması gereken duyarlılık,

adalet, aile kurumuna ve birliğine önem verme, demokrasi bilinci, dürüstlük, alçak gönüllülük, bağımsızlık, bağışlama, barış, Türk Bayrağına ve İstiklal Marsı'na saygı, cesaret, cömertlik, çalışkanlık, dayanışma, doğa sevgisi, doğal çevreye duyarlılık, doğruluk, dostluk gibi duyuşsal becerilerin, öğretme-öğrenme süreci içerisinde koordineli bir şekilde öğrencilere kazandırılmasını gerekli kılmaktadır. Duyuşsal becerilerin kazandırılmasında metinler bildirişim işlevi özelliğinden dolayı önemli bir araçtır. Metin, söz ya da yazıyla oluşturduğumuz dil dizgeleridir ama bu dil dizgelerinin hepsini metin olarak değerlendirmiyoruz. İçerisinde pek çok özellik bulunmasını bekliyoruz. Bildirişim bu özelliklerden biridir. Günay'a göre (2001:33), "Bildirişim işlevi olmayan yazılı ve sözlü bir belge metin değildir. Kısaca metin başı ve sonu ile kapalı bir yapı oluşturan dilsel göstergelerin art arda geldiği anlamlı yapıdır. " Türkçe Sözcük'te metin kavramı: "1. eser, yasa, belge; bir yazıyı biçim, anlatım ve noktalama özellikleriyle oluşturan kelimelerin bütünü; basılı veya el yazması parça; 2. acılar karşısında dayanma gücünü yitirmeyen, sağlam, metanetli, dayanıklı" anlamlarıyla açıklanmıştır.

Karatay (2007:18), metni, bir yazıyı şekil ve noktalama işaretlerinin kullanım özelliklerinin dikkatle yer aldığı kelimeler cümlesi, topluluğu, olarak tanımlar.

1. 9. 1. 2. Metinlerin Özellikleri

Metinler üzerine birçok araştırma yapılmıştır. Araştırmalar sonrasında çeşitli metin tanımları ortaya çıkmıştır. Bu metin tanımlarından hareketle metinlerin sahip olması gereken özelliklerin neler olduğu tespit edilmiştir. Kelimelerin birleşimi ile cümleler, cümlelerin birleşimi ile de metinler oluşmaktadır. Beaugrande ve Dressler'e (1986) göre, kelime ve cümleler dizisinin metin olarak değerlendirilebilmesi için yedi özelliğe sahip olması gerekir. Bu özellikler: "1. bağdaşıklık (metindeki bir ögenin yorumunun bir başka ögeye bağlı olusunu açıklar), 2. tutarlılık (anlam ve mantık açısından metnin tamamında bulunması gereken uyumdur), 3. amaçlılık (metnin, yazarı tarafından okurla yapılacak iletişim amaçlarına uygun şekilde bağdaşık ve tutarlı kılınmasıdır), 4. kabul edilebilirlik (metnin okuyucu tarafından çözümlenebilme durumu ile ilgilidir), 5. bilgisellik ((bir

metinde bulunan bilgilerin okuyucu tarafından önceden bilinip bilinmemesi durumu ile ilgilidir), 6. durumsallık (metnin bulunduğu çevre ve dili kullanan insanların ona yükledikleri anlamla ilgilidir), 7. metinler arası ilişki (okuma sürecinde okurun zihninde başka metinlerin canlanması olarak tanımlanabilir) ” (Karatay, 2007:18).

6–8 Türkçe Öğretim programında okuma metinlerinde bulunması gereken özellikler maddeler hâlinde verilmiştir. Programda geçen okuma metinleri ile ilgili özellikler şunlardır:

1. Metinler, Türk Millî Eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olmalıdır.
2. Metinlerde millî, kültürel ve ahlâkî değerlere, milletimizin bölünmez bütünlüğüne aykırı unsurlar yer almamalıdır.
3. Metinlerde siyasî kutuplaşmalara ve ayrımcılığa yol açacak bölücü, yıkıcı ve ideolojik ifadeler yer almamalıdır.
4. Metinlerde öğrencilerin sosyal, zihinsel, psikolojik gelişimini olumsuz yönde etkileyebilecek cinsellik, karamsarlık, şiddet vb. öğeler yer almamalıdır.
5. Metinlerde insan hak ve özgürlüklerine, insanî değerlere aykırı öğeler yer almamalıdır.
6. Metinler, dersin amaçları ile kazanımlarını gerçekleştirecek nitelikte olmalıdır.
7. Metinler kitapların yanı sıra, ansiklopedi, ansiklopedik sözlük ve süreli yayınlardan da seçilmeli, ayrıca öğrencileri söz konusu kaynaklara yönlendirici nitelikte olmalıdır.
8. Metinler, öğrencilerin ilgi alanlarına ve seviyesine uygun olmalıdır.
9. Metinler, islenecek süreye uygun uzunlukta olmalıdır.
10. Metinler, Türkçenin anlatım zenginliklerini ve güzelliklerini yansıtan eserlerden seçilmelidir.
11. Metinler; dil, anlatım ve içerik açısından türünün güzel örneklerinden seçilmelidir.
12. Metinlerde tutarlılık ve bütünlük olmalıdır.
13. Dünya edebiyatından seçilen metinlerin çevirilerinde, Türkçenin doğru, güzel ve etkili kullanılmış olmasına özen gösterilmelidir.

14. Metinler, öğrencilerin dil zevkini ve bilincini geliştirecek, hayal dünyalarını zenginleştirecek nitelikte olmalıdır.

15. Metinler, öğrenciye eleştirel bir bakış açısı kazandıracak özellikler taşımalıdır.

16. Metinler, öğrencinin kişisel gelişimine katkıda bulunacak ve onlara estetik bir duyarlılık kazandıracak nitelikte olmalıdır.

17. Metinler, öğrencilerin duygu ve düşünce dünyasını zenginleştirmek amacıyla yönelik olarak farklı yazar ve sairlerden seçilmelidir.

18. Metinler, yazar ve sairlerin yalnızca edebî yönlerini ön plana çıkarmalıdır.

19. Metinler, öğrenciye okuma sevgisi ve alışkanlığı kazandıracak nitelikte olmalıdır.

20. Metninler bir bütün hâlinde alınmalıdır; ancak eğitsel yönden uygun olmayan ifadeler çıkarılabilir.

21. Her metin, öğrencinin söz varlığını zenginleştirecek yeni öğrenilecek söz ve söz gruplarına yer vermeli; ancak bu oran metni oluşturan kelimelerin yüzde besini geçmemelidir.

22. Ders kitabında, yıl içinde bir yazardan ikiden fazla metin islenmemelidir.

23. Metinler, içeriğe uygun çeşitli görsel materyallerle (fotoğraf, resim, afiş, grafik, karikatür, çizgi film kahramanları vb.) desteklenmiş olmalıdır.

24. Romandan, tiyatro metninden, biyografik ve otobiyografik eserlerden alınan bölüm kendi içinde bütünlük taşımalıdır.

Türkçe Öğretim Programdaki, metin özelliklerine bakıldığında değerlerin metinler içinde ne şekilde yer alması gerektiği üç madde ile de olsa ifade edilmiştir.

Metinler, Türkçe eğitiminde sadece öğrencilere dil bilgisi kurallarını öğretmek ya da okuma alışkanlığı kazandırmak için değil aynı zamanda değerleri öğretmek için de kullanılmaktadır.

Aytaş (2001: 60)' belirttiği gibi birçok kimse, Türkçenin eğitimi öğretimini genellikle iki şekilde algılanmaktadır. Bunlardan bir bölümü Türkçenin eğitimi ve öğretiminden dil bilgisi kurallarının öğretiminin önemini, diğer bir bölümü de eğitim boyutunun öğretimini ön plana çıkarmaktadır. Aslında her iki görüş de doğru

olmakla birlikte, Türkçe Öğretimi, diğer dünya dillerinin anadili eğitiminde dikkat ettikleri bütün metotları kapsamaktadır. Sadece gramer veya sadece eğitim değil, anadilinin öğretiminde gerekli olan bütün unsurların yerine getirilmesi gerekir.

1. 9. 1. 3. Türkçe Eğitiminde Okuma Kitaplarının Yeri ve Önemi

Türkçe eğitiminde metinler çeşitli yazılı veya basılı araç gereçler kullanılmaktadır. Ders kitapları, Çocuk Dergileri, Sınıf Gazeteleri, Okul Gazeteleri ve Okuma Kitapları bu yazılı veya basılı araç gereçler arasındadır. Okuma Kitapları, ilköğretim çağı çocuğunun hayal dünyasını geliştirmek, üslup sahibi olmasını sağlamak, dil becerilerini geliştirmek, kişilik gelişimine katkıda bulunmak, millî, manevî, ahlâkî, evrensel, kültürel, insanî değerleri edindirmek açısından son derece etkili bir materyallerdir.

Özbay (2006:176), okuma kitaplarının tanımını: “çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre uyarlanmış, kısmen ya da tamamen resimlerden oluşan, çocuğun hayal gücünü, kavrama yeteneğini, kendini ifade edebilme becerisini, kelime hazinesini ve düşünme çeşitliliğini geliştiren eğlenceli yayınlar” şeklinde yapmıştır.

Öğrencilere okumaları için tavsiye edilecek kitapların seçiminin de titizlikle yapılması gerekir. Kitapların, dış yapı özellikleri yani cilt, kâğıt ve basım kalitesi, kitabın ebadı, görsel unsurları (resim, şekil, vs.), yazı puntosu, paragraf boşlukları öğrenci seviyesine uygun ve kaliteli olmalıdır. Kitapların, içyapı özellikleri açısından yani dil, anlatım, içerik yönünden, öğrencinin yaşına, gelişim seviyesine uygunluk içerisinde olması gerekir.

Millî Eğitim Bakanlığı, öğrencilere okumaları için tavsiye edilecek kitapların seçiminde öğretmenlere ve velilere yol gösterecek kitap listesi yayınlamıştır. İlköğretim ve ortaöğretim için ayrı ayrı yayınlanan bu listelerde toplam yüzer kitap yer almaktadır. Bu son derece olumlu bir gelişmedir. Ancak listenin oluşturulmasında ne gibi kriterlerin temel alındığı belli değildir. Bunun yanında hangi kitapların hangi yastaki çocukların okuması gerektiğine dair seviyelendirilme yapılmamıştır.

Öğrenciye okuma zevki kazandırmak, onlara yeni ufuklar açmak, dil becerilerini geliştirmek için tavsiye edilecek okuma kitaplarının seçiminde büyük

görev öğretmenlere özellikle de Türkçe Öğretmenlerine düşmektedir. Türkçe Öğretmeni tavsiye edilmiş kitapların iç ve dış yapı özellikleri ile öğrencilerinin gelişim ve öğrenme özelliklerini çok iyi bilmelidir. Uygun seviyeye uygun kitapları tavsiye etmeli, okutturmalıdır.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, Araştırma Yöntemi, Problem Cümlesi, Tezin Amacı, Önemi, Varsayımlar, Tanımlar, İlgili Araştırmalar, Kapsam ve Sınırlılıklar, Veri Toplama Tekniği ve Toplanan Verilerin Analizi yer alacaktır.

2. 1. Araştırmanın Yöntemi

Araştırmada, olguların betimlemesi hedeflediğinden, araştırmanın yöntemi, betimsel alan araştırması yöntemidir.

2. 2. Problem Cümlesi

İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU’NUN tiyatro eserlerinde yer alan değerler nelerdir ve tiyatro eserleri aracılığıyla değer eğitimi nasıl olmalıdır?

2.2.1. Alt Problemler

1.Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde adil olma değeri ne derecede yer almıştır?

2. Eser serisinde yer alan kitaplarda aile birliğine önem verme değeri ne derecede yer almıştır?

3.Eser serisinde yer alan kitaplarda bağımsızlık değeri ne derecede yer almıştır?

4.Eser serisinde yer alan kitaplarda barış değeri ne derecede yer almıştır?

5.Eser serisinde yer alan kitaplarda bilimsellik değeri ne derecede yer almıştır?

6.Eser serisinde yer alan kitaplarda alışkanlık değeri ne derecede yer almıştır?

7.Eser serisinde yer alan kitaplarda duyarlılık değeri ne derecede yer almıştır?

8.Eser serisinde yer alan kitaplarda dayanışma değeri ne derecede yer almıştır?

9.Eser serisinde yer alan kitaplarda dürüstlük değeri ne derecede yer almıştır?

10.Eser serisinde yer alan kitaplarda estetik değeri ne derecede yer almıştır?

11.Eser serisinde yer alan kitaplarda hoşgörü değeri ne derecede yer almıştır?

12.Eser serisinde yer alan kitaplarda misafirperverlik değeri ne derecede yer almıştır?

13.Eser serisinde yer alan kitaplarda özgürlük değeri ne derecede yer almıştır?

14.Eser serisinde yer alan kitaplarda sağlıklı olmaya önem verme değeri ne derecede yer almıştır?

15.Eser serisinde yer alan kitaplarda saygı değeri ne derecede yer almıştır?

16.Eser serisinde yer alan kitaplarda sevgi değeri ne derecede yer almıştır?

17.Eser serisinde yer alan kitaplarda sorumluluk değeri ne derecede yer almıştır?

18.Eser serisinde yer alan kitaplarda temizlik değeri ne derecede yer almıştır?

19.Eser serisinde yer alan kitaplarda yardımseverlik değeri ne derecede yer almıştır?

20.Eser serisinde yer alan kitaplarda vatanseverlik değeri ne derecede yer almıştır?

21.Baltacıoğlu'nun tiyatro eserleri değer öğretimi için uygun mu, kullanılabilir mi?

2. 3. Tezin Amacı

Bu çalışmanın amacı İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU'nun tiyatro eserlerinde yer alan adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, dayanışma, dürüstlük, estetik, hoşgörü, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, yardım severlik, vatanseverlik, temizlik, sağlıklı olmaya önem verme değerleri tespit edilmiş, Türkçe eğitiminde değerler eğitiminin nasıl olması gerektiği ortaya konulmuştur.

2. 4. Tezin Önemi

Türkçe dersi Öğretim Programının genel amaçları arasında, “Türkçe öğretiminin amacı, Türk Millî Eğitimin genel amaçları ve temel ilkelerine uygun olarak öğrencilerin, millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerlere önem vermelerini sağlamak; millî duygu ve düşüncelerini güçlendirmek,” ifadesi yer almaktadır.

Millî, manevî, ahlakî, tarihî, kültürel, sosyal, estetik ve sanatsal değerleri okullarda öğrenciye vermek için öğretmen, ders kitabı, yardımcı kitaplar, dergiler vasıta olabilir. Çocuklara yönelik hazırlanan yazılı materyaller, dil, kişilik, zihin gelişimini sağlarken diğer yandan da okuma alışkanlığı kazandırır, toplumun çocuğa kazandırmak istediği değerleri barındırır.

Değerlerin nesilden nesile aktarılmasında kurum olarak okullara büyük görevler düşmektedir. Özellikle ilköğretim kademesi değerlerin aktarımı açısından ilk basamaklardır.

Yedi yaşına kadar birinci derece akrabaları, komşuları ile iletişim hâlinde olan çocuk, ilköğretime başladığı anda çevresinde iletişim hâlinde olduğu kişi sayısı da artmaktadır. Çocuk giderek toplumda bir birey olarak yer almaya başlamaktadır. Dolayısıyla birey, yaşadığı, iletişim içerisinde olduğu toplumla uyumlu olmalıdır. Bu uyumu sağlamanın yollarından ilki toplumun sahip olduğu değerlere uyum sağlamaktır.

Oğuzkan (1981:45), değer için şu tanımı yapmıştır: Bir kimsenin değişik durumlarda gösterdiği sürekli davranışlarına yön veren köklü inançlardır. Değerlerin

kaynağını toplumun örf, âdet, gelenek ve görenekleri oluşturmaktadır. Ancak, değişen ve gelişen zaman içerisinde değer algılarında, uygulamalarında değişikliklerin olması kaçınılmaz olmuştur.

Eğitim, dolayısıyla dil, değer aktarımını sağlar. Eğitim yoluyla bir toplumda bilişsel, duyuşsal, psiko-motor özellikleri ile programa uygun bireyler yetiştirilir. Yetiştirilecek bireylerde olması gereken özellikler o toplumun tarihinden, kültüründen, gelenek ve göreneklerinden hareketle belirlenir. İstendik davranış ve bilgilere sahip bireyler yetiştirmek için hazırlanan programların bilişsel alanın yanı sıra duyuşsal alanın da yeteri kadar yer alması gerekir. Yani okullarda, değerler, toplumsal kurallar, tutumlar da öğretilmelidir. Duyuşsal davranışlar ve değerler, okulda öğretmenin iyi örnek olmasıyla ve derslerde değerlerle ilgili güzel, yerinde konuşmalar yapmasıyla sağlanabilir. Bunun yanında değer eğitimi edebî eserler yoluyla da yapılabilir. Kazandırılmak istenen değerlerin var olduğu metinler öğrencilere okutulabilir. (ŞEN,Ülker,2007:64-66)

2. 5. Varsayımlar

1. İncelenen tiyatro eserlerinde yer alan değerlerin öğretim programında yer alan değerlerle uygunluk içerisinde olduğu varsayılmaktadır.

2. Eserlerin, yeni öğretim yöntemlerine uygun olduğu varsayılmaktadır.

2. 6. Kapsam

Tezin evrenini İsmayıl H. BALTACIOĞLU'NUN tiyatro eserleri oluşturmaktadır. Kütük(1934), Andaval Palas(1934), Ölüler(1939), İnanmak(1939), Kafa Tamircisi(1940), Dolap Beygiri(1940), Karagöz Ankara'da(1940), Akıl Taciri(1940), Tiyatro(1941) (Tozlu, Necmettin, 1989:213)

2. 7. Sınırlılıklar

Tezin kapsamını, İsmayıl H. BALTACIOĞLU'nun tiyatro eserlerinden oluşmaktadır. Kütük(1934), Andaval Palas(1934), Ölüler(1939), İnanmak(1939),

Kafa Tamircisi(1940), Dolap Beygiri(1940), Karagöz Ankara’da(1940), Akıl Taciri(1940), Tiyatro(1941) (Tozlu, Necmettin, 1989:213).

Eserlerdeki veriler, aşağıdaki değerler doğrultusunda tespit edilmiştir:

Adil olma

Aile birliğine önem verme

Bağımsızlık

Barış

Bilimsellik

Çalışkanlık

Dayanışma

Duyarlılık

Dürüstlük

Estetik

Hoşgörü

Misafirperverlik

Özgürlük

Sağlıklı olmaya önem verme

Saygı

Sevgi

Sorumluluk

Temizlik

Vatanseverlik

Yardımseverlik

2. 8. Örneklem

Tezin örnekleme yazarın belirtilen tiyatro eserlerinden sekiz tanesi ile sınırlıdır. Kütük(1934), Andaval Palas(1934), Ölüler(1939), İnanmak(1939), Kafa Tamircisi(1940), Dolap Beygiri(1940), Karagöz Ankara’da(1940), Akıl Taciri(1940), (Tozlu, Necmettin, 1989:213).

2. 9. Verilerin Toplanması

Tezde kullanılan kitapların birçoğu satın alınarak ve kütüphanelerde araştırmalar yapılarak elde edilmiştir. Eserler taranarak fişlenmiş aynı zamanda değerler öğretimi ile ilgili kütüphanelerden ve internetten kaynak taraması yapılmıştır.

2. 10. Verileri Çözümleme Teknikleri

Belirtilen tiyatro eserlerindeki değerlerin nitel analizleri belirtilmiştir.

2. 11. Tanımlar

Değer: Bir nesnenin, olgunun, kurumun değeri kendisiyle aynı cinsten olan ile arasındaki kıyaslama / bağlıdır.

Theodorson, değeri “sosyal olguların önemliliği üzerindeki değerlendirmede, özel eylemleri ve amaçları yargılamada temel ölçü sağlayan ve bir grubun üyelerinin güçlü duygusal bağlarıyla oluşmuş soyut, genelleştirilmiş davranış prensipleri”(Aydın, 2003:122) olarak tanımlar.

Değer, belirli bir durumu bir diğerine tercih etme eğilimi olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin neyi önemli gördüklerini tanımlayarak istekleri, tercihleri, arzu edilen ve edilmeyen durumları gösterir(Erdem, 2003: 56).

Değerler: Değerler, davranışlara kaynaklık eden ve onları yargılamaya yarayan anlayışlardır. Değerler, genelde inanılan, arzu edilen ve davranışlar için bir ölçek olarak kullanılan olgulardır. Sosyolojik açıdan değerler kısaca, kişiye ve gruba yararlı, istenilen ve beğenilen şeyler, olarak tanımlanabilir.

Yapılandırmacı: Öğrencilerin belli bir konuda bir anlayış yaratmaları için kendi deneyimlerini kullandıkları bir öğrenme yaklaşımıdır.(Tok, 2006) bilgi kişiden bağımsız değil, duruma özgü, bireysel ve bağlamsal bir yapıdır. Birey bilgi yapılarını deneyimlerle ve sosyal etkileşimiyle kendisi oluşturur.

Tiyatro: Yaşanmış ya da gerçeğe uygun olarak tasarlanmış bir olayı sahnede canlandırmak amacıyla yazılan yapıtlara tiyatro denir.(Köktürk, Gül, 2007:75)

Drama: Drama en eski öğretme tekniklerinden biridir. Eğitimde dramının kullanılmasının kurumsal temelleri Rousseau, Montessori, Bruner ve Dewey'in görüşlerine dayanmaktadır. Öğrenmede aktif katılım ilkesine uygun düşen bu teknik Dewey'in yaparak yaşayarak öğrenme savına dayanır.(Taşpınar, 2004:90)

Drama da yer alan bir öğrenci, sosyalleşme, üretici olma, kendine güven, katılımcılık, yetenekleri keşfetme, bağımsız karar verebilme, demokratik kişilik geliştirme, empati kurma, hoşgörü, estetik sezginin artması...gibi eğitsel kazanımları edinir.

Rol Oynama: Öğrencilerin kendi duygu ve düşüncelerini başka bir kişiliğe girerek ifade etmesini sağlayan bir öğretme tekniğidir. (Demirel, 2000:96) Gerçek yaşamdaki bir durumun, gruplar halinde ya da bireysel roller alarak canlandırıldığı, esnek bir benzetişim uygulamasıdır.(Taşpınar, 2004:81) Sosyodrama olarak da adlandırılan rol yapma(oynama), öğrencilere insan ilişkileri konusunda daha çok bilgi, beceri ve anlayış kazandırmayı öngören ve oyun tekniklerinden yararlanma temeline dayalı deneysel bir tekniktir.(Demirel, 2000:96)

2. 12. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde çalışmamıza dair ilgili araştırmalar değerlendirilmiştir. Öztürk (1991), tarafından yapılan bir araştırmada beş Batı çocuk klasiğinde yer alan değerler incelemiştir. Kitaplarda aranan değerler, dinî değerler, sosyal değerler, özlemler, sevgi başlıkları altında gruplandırılmıştır. Dinî ve sosyal değerler objektif değerler olarak kabule edilmiş, sevgi ve özlemler sübjektif değerler olarak kabul edilmiştir. İnceleme sonucunda dinî değerlerin Batı klasik eserlerinde temel özelliklerden biri olduğu ortaya konulmuştur.

Akbaş (2004), ilköğretim okulları 8. sınıf öğrencilerinin ilköğretim okulları genel hedeflerinde belirtilen değerlere ulaşma düzeyleri öğrenci ve öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmiş ve öğretmenlerin değer eğitimi konusundaki görüşlerini almıştır. Çalışmada, cinsiyetin, sosyo-ekonomik düzeylerin, değerlere

ulaşmaya düzeyinde farklılıklara neden olduğu ortaya konulmuştur. Ayrıca değer öğretiminde öğretmenlerin sözel iletişime dayalı bir yol takip ettiği, okul aile iş birliğinin olmadığını da çalışmada belirtmiştir.

Sezer (2005), ilköğretim birinci kademedeki Türkçe ders kitaplarında yer alan değerler üzerine bir çalışma yapmıştır. Ders kitapları, Millî Eğitimin genel amaçlarında ifade edilen tanımların değer haline dönüştürülmesi ile elde edilen Değerler inceleme Formu ile incelenmiştir. Yapılan araştırma sonucunda ders kitaplarında yalnızca birkaç değere ağırlık verildiği, belirlenen değerlerin çoğuna ders kitaplarında %1- 5 arasında değişen oranlarla rastlandığı görülmüştür. İncelenen değerlerin 1., 2. 3. sınıflarda daha çok aile ve doğa kavramı ile ilgili değerlerin, 4. ve 5. sınıflarda ise bilgi, sanat gibi soyut kavramları içine alan değerlerin yer aldığı görülmüştür. Yurt sevgisi ve Türk Milletini yücelten Türk büyükleri ile ilgili değerler ise bütün sınıflarda yoğun olarak islenmiştir. Tarihi eserler, tutumluluk, sanatçılar ve bilginleri içine alan değerler ise bütün sınıflarda yok denecek kadar az islenmiştir.

Günaydın (2005), bu çalışmada “Doğan Kardeş” dergisinde çocuğa kazandırılması amaçlanan değerler ve bu değerler sonucunda nasıl bir çocuk modeline ulaşıldığı ortaya konmuştur. Çalışmanın sonucunda derginin yayımlandığı dönemde, araştırmacı, çevreci, yaratıcı, yaşadığı dünyayı tanıyan ve sorgulayan çocuk modelinin oluştuğu ortaya konmuştur.

Güngör (1993), profesörlük tezinde değerler psikolojisi üzerinde çalışmıştır. Çalışmada, ahlâkî değerleri temele alınmış bu değerlerle sosyal, iktisadî, estetik değerler arasındaki ilişkiler açıklanmıştır. Her davranışın belli bir değer sahası ile ilişkili olduğu, insanların genellikle kendi değer sahalarındaki norm dışı davranışlarını diğerlerinden daha kötü bulmakta ve onlara daha şiddetle reaksiyon göstermekte olduğu yargılarına varmaktadır.(ŞEN, Ülker, 2007:74)

III. BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

3. 1. Bulgular ve Yorum

Bu bölümde öncelikle kitaplarda aranan değerlerin çeşitli literatürlerdeki anlamları verilmiş daha sonra İsmayıl H. BALTACIOĞLU'nun ilgili tiyatro eserlerinin incelenmesi sonucu elde edilen veriler aktarılmış ve yorumları yapılmıştır.

Araştırmanın temel amacını belirleyen problem cümlesi ve alt problemleri doğrultusunda elde edilen veriler, iki ana başlık altında ele alınıp değerlendirilmiştir. Bulgular ve yorum kısmı sırasıyla şu başlıklardan oluşmaktadır:

Eserlerde İşlenen Değerlerin Tanımları

BALTACIOĞLU'nun Tiyatro Eserlerine Ait Bulgu Ve Yorumlar

İşlenen Değerlerin Sayısal Bulgu ve Yorumları

3. 2. Eserlerde İşlenen Değerlerin Tanımları

İlgili kitaplarda aranan değerler ile ilgili yapılan tanımlar aşağıda verilmiştir:

Adil, Türkçe Sözlük'te, "Adaletle is gören, adaletten, doğruluktan ayrılmayan, hakkı yerine getiren, adaletli" şeklinde ifade edilmiştir. Adil olma değerine sahip birey kurallara uyar, görev paylaşımlarında üzerine düşeni yapar, başkalarının hak ve sorumluluklarını ihlâl etmez, haksızlıklara müdahalede bulunur.

Evlilik ve kan bağına dayanan, karı, koca, çocuklar, kardeşler arasındaki ilişkilerin oluşturduğu toplum içindeki en küçük birlik, toplumun çekirdeğidir (Ozankaya, 1980:16). Türkçe Sözlük'te, "Karı, koca ve çocuklardan oluşan topluluk: Aynı soydan gelen veya aralarında akrabalık ilişkileri bulunan kimselerin tümü:

Birlikte oturan hısım ve yakınların tümü. Aynı gaye üzerinde anlasan ve birlikte çalışan kimselerin bütünü.” olarak tanımlanmıştır.

Aile, karşılıklı münasebetleri, sosyal yapısı ve işlevleri bakımından önemli bir yapı taşı niteliğindedir. Özellikle çocukların sosyalleşmesinde, tutum ve değerlerin oluşumunda ilk ve en önemli etkiye sahiptir (Seyyar, 2004: 24). Aile, ait olma, sevilme güvenlik gibi temel ihtiyaçları karşıladığı gibi kültür, aile terbiyesi, sosyal ahlâk, millî ve manevî değerlerin kuşaklara aktarılmasında da önemli rol oynar.

Ailenin tüm bu işlevlerini yerine getirebilmesi için aile birliğinin olması şarttır.

Barış, toplum ve dünya huzuru için önemli bir değerdir. Türkçe Sözlük’te, “Barışma işi: Savasın bittiğinin bir antlaşmayla belirtilmesinden sonraki durum, sulh: Böyle bir antlaşmadan sonra insanlık tarihindeki süreç: Uyum, karşılıklı anlayış ve hoşgörü ile oluşturulan ortam.” şeklinde ifade edilmektedir.

Bilimsellik, bilim ve bilgi kaynaklıdır. Bilimsel bilgi, bilimsel yöntemlere uygun olarak üretilmiş, gerçekliğin belirli bir bölümünü açıklamayı amaçlayan, yorum eksikliği az, doğruluğu veya yanlışlığı test edilmeye açık bilgidir (Demir ve Acar, 1997: 38) Akarsu (1984: 21), bilimi tarif ederken “genel gerçeklik ve zorunlu kesinlik niteliklerini gösteren yöntemli ve dizgesel bilgi” ifadesini kullanmıştır.

Türkçe Sözlük’te bilimsellik, “Bilimsel olma durumu.” şeklinde açıklanmıştır. Bilimsellik değeri içinde gözlemler, deneyler, genel gerçekler vardır.

Çalışkan olma, toplumun takdir ettiği davranışlardandır. Kendi isini kendi görme, tembellik etmeme, üretken olma, refaha ulaşma, başkalarına muhtaç olmama çalışkanlık değerinin sonuçlarıdır. Çalışkanlık birey için olduğu kadar toplum için de önemlidir.

Dayanışma, Türkçe Sözlük’te “Dayanışmak işi, tesanüt. Toplum bilimi Bir topluluğu oluşturanların duygu, düşünce ve ortak çıkarlarda birbirlerine karşılıklı bağlanması, tesanüt.” olarak tanımlanmaktadır. Dayanışmada birbirine destek olma, el birliği yapma, birlikte hareket etme ve bunun sonucu olarak ürün elde etme vardır.

Duyarlılık, kişi ve ortam arasındaki uyumun sağlanması ve kişinin belirli sosyal ortamdaki değişmelere uyabilmesi (Seyyar, 2004: 184) şeklinde ifade

edilebilir. Duyarlılık değeri içinde sorumluluğu, yardımı, sevgiyi, duygusallığı, sahip çıkmayı, korumayı, hassasiyeti bulundurur.

Dürüstlük, bütün insanlar tarafından belirlenmiş evrensel bir sosyal değerdir (Öztürk, 1991: 123). Dürüstlük, doğru olmakla aynı anlamlıdır. Doğru olmak kişiye hem şahsiyet katar hem de dürüst kişi toplumda itibarlı bir yere sahip olur.

Estetik, üretim, tüketim veya bir ihtiyacın giderilmesin kullanılımanın gerekliliklerinden öte, uyum, iç düzen, insan algılarına çekici görünme gibi özelliklere sahip olma (Demir ve Acar, 1997: 81) durumudur. Estetik genellikle sanatla birlikte anılmıştır. Oysa ki estetik yalnız sanattaki güzeli değil doğadaki güzeli de kapsar; öte yandan yalnız güzel nesneyi değil, aynı zamanda güzelin öznel ruhsal yaşanışını da içine alır (Akarsu, 1984:61). Estetik aynı zamanda insanın dış dünyaya bakış açısıdır. Estetiğin içinde ask, sevgi, coşku, yetenek, ilgi, hissi yoğunluk vardır.

Hoşgörü, Türkçe Sözlük'te "Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans" olarak geçmektedir. Hoşgörü; katlanma, tahammül, dayanma, müsamaha kavramları ile de karşılanabilmektedir. Seyyar (2004: 329), hoşgörüyü "kanunlara ve etik kurallara aykırı olmadıkça, sevilmeyen ya da onaylanmayan şeylerin varlığına tahammül göstermek" şeklinde tanımlamıştır.

Felsefe açısından hoş görme, başkalarını düşünce ve kanılarını hoş görme, onların da geçerliliklerine karşı tepki göstermeme; başkalarının düşünce ve kanılarını özgürce dile getirmesini ve düşüncelerine göre yaşamasını hoş görme tutumu (Akarsu, 1984: 86) olarak yorumlanmıştır.

Hoş görme insanın hem kendi ile hem de çevresi ile uyumlu bir hayat sürmesini sağlar; hoşgörü iyilik, dostluk, kardeşlik, sevgi, saygı değerlerini içerir, kötülük, haset, nefret, düşmanlık gibi kötü duygulardan arınmayı sağlar.

Türk toplumunda misafirin yedirilip içirilmesinin, ağırılanmasının, onu hoşnut etmesinin önemli bir yeri vardır. Misafir ağırlamak sosyal bütünleşmeyi sağlar, kardeşlik duygusu, insanlar arası sevgi ve muhabbeti artırır.

Özgürlük, Türk milletinin vazgeçilmez değerlerindendir. Bu değer yüzyıllardan beri kuşaktan kuşağa aktarılmaktadır. Türkçe Sözlük'te, "Herhangi bir kısıtlamaya, zorlamaya bağlı olmaksızın düşünme veya davranma, herhangi bir şarta bağlı olmama durumu, serbestî: Her türlü dış etkiden bağımsız olarak insanın kendi

iradesine, kendi düşüncesine dayanarak karar vermesi durumu, hürriyet.” Olarak tanımlanan özgürlük, sosyal bilimlerde, insanın neyi yapmak isteyip neyi istemediğine kendi iradesiyle karar vermesi ve kararının gereklerini yerine getirirken başkaları tarafından engellenmemesi (Demir ve Acar, 1997:178) olarak tanımlanmıştır. Çalışmada, özgürlük değeri bir kişinin sosyal, siyasal, duygusal ve ekonomik yönden diğer bir kişi ya da kişilerin güdümü ve yönetimi altında olmaması durumu olarak kabul edilmiştir.

Sosyal yaşamın devamını sağlamak, üstlenilen görevleri yapmak, hayallerini, amaçlarını gerçekleştirmek için sağlıklı olmak gereklidir. Zorluklara, güçlüklerle göğüs gerebilmek sağlıklı olmayı gerektirir. Sağlıklı olmak için sağlığa zarar verecek maddelerden, alışkanlıktan uzak durmak ve beslenmeye dikkat etmek gerekir.

Saygı aileden topluma kadar herkesimde olması zorunlu değerlerdendir. Saygı toplumda sosyal düzeni sağlar. Türkçe Sözlük’te, “Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram: Başkalarını rahatsız etmekten çekinme duygusu.” olarak tanımlanmıştır. Saygı, küçükten büyüğe, memurdan amire doğru hiyerarsik sıralama içinde devam eder.

Hoşa giden bir şeye eğilim, tutkuya dek varabilen bir ruh durumu (Akarsu,1984:154) olarak tanımlanan sevgi, insanlara, hayvanlara, mesleğe, kitaba, karşı cinse, çocuğa, doğaya sevgi şeklinde biçimlendirilebilir. Türkçe Sözlük’te sevgi, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu.” şeklinde tanımlanmıştır.

Sevgi değeri toplumda huzuru, saadeti, kardeşliği, millî birliği, sosyal dayanışmayı sağlar.

Türkçe Sözlük’te sorumluluk, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.” Seklinde tanımlanmıştır. Sorumluluğun, toplum değerlerine ve kaidelerine saygı gösterme, özellikle muhtaç insanlara karşı duyarlı olma; toplumun maddî ve manevî hayatından ve geleceğinden özellikle varlıklı kişilerin imkânları dahilinde sorumlu olmaları; erdemli ve güzel davranışların sonuçlarını benimseyerek üstlenmek (Seyyar, 2004: 643) gibi özellikleri vardır. Sorumluluk türleri zorunlu, gönüllü, ahlâkî, sosyal, siyasî, meslekî sorumluluklar olarak sıralanabilir.

Temizlik, bireylerin sosyal yaşamını etkileyen bir değerdir. İnsan ilişkileri ve sağlıklı olmak temizlik değeri ile doğrudan ilgilidir. Beden temizliği, yaşanılan çevrenin temizliğine dikkat etmek gerekir.

Vatanseverlik Türk milletinin önemli değerlerinden biridir. Vatanını sevmek, onu her şeyden üstün bilmek, vatani uğruna gözünü kırpmadan can vermek Türk milletinin vatanseverlik göstergeleridir.

Yardımseverlik, başta yardıma muhtaç insanlara, özürlülere, yetimlere, yaşlılara, hastalara, olmak üzere sevdiğimiz, sevindirmek istediğimiz bütün insanlara maddî, manevî destek olmaktır. Yardımlarda karşılık beklenmemelidir. Yardımseverlik insanlar arası dayanışmayı, sevgiyi, vicdanî muhasebeyi geliştirir. (ŞEN, Ülker, 2007:78-82)

3. 3. İsmayıl Hakkı BALTACIOĞLU'nun Tiyatro Eserlerine Ait Bulgu Ve Yorumlar

3. 3. 1.Dini Değerlere Ait Bulgu ve Yorumlar

“Mezarlığın havası insanı bayağı zehirliyor! İnsan ölümlerin nefesini koklar gibi azap duyuyor ne korkunç bir yer.....yerin altındaki ateş merkezi gibi... Yaşama iradesi, ölüm, en son, trajedi... Hayır, o da değil, Buda! Buda!...” (Ölümler:1939)

“Hay Tanrı senin gönlünün duruluğunu artırsın, benim ay yüzlü Meleğim.” (Ölümler:1939)

“Bana söyler misiniz, bugünkü Melekler toplantısının sebebi nedir ki?” (Ölümler:1939)

“Gel git, ateş, cehennem, gayya esfelisafilin!” (Ölümler:1939)

“Evet, sayın ölümlerim, Hayran tipinin bulaşma ve yayılma gücüne bakınız; işte bir örnek size: Dinler! Allah keresteli, Cennet balkonlu, Cehennem kaloriferli, huri ve Gilman Garsonlu, kızıl ve yeşil duvarlı oteller! Bunlar insan ve kul yapısından başka nedir?” (Ölümler:1939)

“Ya, peygamberlere ne buyrulacak?” (Ölümler:1939)

“Sayın üstadım, biz ölümler ahiretlik bir sessizliğe muhtaç olduğumuz gibi, ahiretlik bir dekora da muhtacıdır.” (Ölümler:1939)

“Ya cehennem ateşini de sever misiniz?” (Ölümler:1939)

“Gayya Kuyusu’nun kapağını açıyoruz.”(Ölümler:1939)

“Sen ulu tanrıların koruduğu bu kutsal topraklara ayak basmayı nasıl göze aldın? Tanrılarımızı kızdırmaktan korkmadın mı?” (Dolap Beygiri:1949)

“Tanrılara tapalım.” (Dolap Beygiri:1949)

“Allah islâh eylesin. Ne ise, eğer derdin yalnız bu heriften ibaretse, zararı yok! Şükret Allah’a.”(Andaval Palas:1934)

“O adam, günahıtan, sevaptan anlar mı?” (Andaval Palas:1934)

“Yattım sağıma, döndüm soluma; Melekler şahit olsun dinime, imanıma; yattım maşallah, kalkarım inşallah; kalkarsam da kalkamazsam da elhükümülillâh.” (Andaval Palas:1934)

“Bu muskayı al, boynuna tak! Allah’ın izniyle ona şirin gösterir seni.”(Kütük:1934)

“Allah sizlerden razı olsun. Allah tuttuğunuzu kolay getirsin kadıncığım”(Kütük:1934)

“Allah sizden razı olsun yavrularım. Allah kimseyi elden ayaktan düşürmesin. Düşmez kalkmaz bir Allah!”(Kütük:1934)

“Hayır, efendim, hayır. Ufak bir sadaka verin, alayım; fakat muhtaç olmadığım bir parayı sadaka diye almak doğru olmaz, değil mi?” (Kafa Tamircisi:1940)

“Tam elli yaşımdayım; şimdiye kadar kursağıma haram lokma girmedim.” (Kafa Tamircisi:1940)

“Allah Ahmet kulunu doğruluktan ayırmazın, Allah haram parayı nasip etmesin... Çok şükür Yarabbi...” (Kafa Tamircisi:1940)

“Allah’ım, az kalsın canınıza kıyıyordunuz! Beni buraya Allah gönderdi demin öğle namazından çıktım, caminin avlusunda biraz dolaşayım dedim. Güvercinlere darı attım. Hayvancağızlar açmışlar üşüşüverdiler. Sevap kazandım çok şükür. Bak hele, Mevla’m beni sevapların en büyüğüne nail etmek istemiş olacak, yolumu buraya düşürdü.” (Akıl Taciri:1940)

“Aziz ol, kıldığın namazın hayrını gör, emi?” (Akıl Taciri:1940)

“Allah cümlemizin taksiratını affetsin, efendi oğlum.” (Akıl Taciri:1940)

“Dua ediyorum sana, Hacivat.”(Karagöz Ankara’da:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde geçen dini değerler şu şekildedir:

İslam dinin özelliklerinden bahsedilmiş, namaz kılmanın, dua etmenin, Allah’a yalvarmanın, günahın sevabın, ölümün, ahiretin, cennet-cehennemin üzerinde durulmuştur.

Öğrenciye ve okuyucuya, insanın her zaman Allah sevgisini içinde yaşatması ve bunu yaşatırken de dinin ereklerini yerine getirmesi gerektiği vurgulanmıştır.

3. 3. 2. Aile Birliğine Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Dedim ya artık kardeş olduk.” (Dolap Beygiri:1949)

“Bu kadın krallığımızın en güzel kadınıdır, benim karımdır.” (Dolap Beygiri:1949)

“ Benim çiftliğim, malım, mülküm, çocuklarım, karım vardı.”

“Arkasından birinci çocuğum, onun arkasından ikinci çocuğum, onun arkasından üçüncüsü, onun arkasından çocukların acısına dayanamayan karım ve kız kardeşlerim, hepsi öldü...” (İnanmak:1939)

“Baba, biz ölmedik, sevgi olduk, sana katıldık. Baba, bizi taşı ve bizi yaşat.” (İnanmak:1939)

“Ah amcacığım, Semavîzadem, velinimetim.” (Andaval Palas:1934)

“Çoluğumu çocuğumu kaybettim, yeryüzünde tek başıma yapa yalnız kaldım.”

“Senin de canın ne kadar tezmiş! Ananın karnında nasıl durdun a oğlum?(Kafa Tamircisi:1940)”

“Bu ne nankörlük, babacığım...”(Akıl Taciri:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu'nun tiyatro eserlerinde aile birliği değerine şu şekilde rastlamıştır:

Aile, eş, çocuk ve akrabadan oluşan bir topluluk olduğunu bilme, aile fertlerine gereken değeri ve önemi gösterme, aile için her şey yapılabileceğini gösterme, ailenin her şeyden üstün olduğuna değinilmiştir.

Aile, bireyleri ayakta tutan, insanı hayata bağlayan bir bağıdır. İnsana çalışma azmini veren, ailedir. Aile büyükleri her zaman saygıya değer kişilerdir. Kardeşlik, aile, yalnızca kanla değil; yapılan bir iyilik sonucunda kendiliğinden de ortaya çıkabilen bir gönül bağı şeklinde de oluşabilir.

3. 3. 3. Estetik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“... Bilerek anlayarak söylüyorum ki hiçbir dans örneği bu ereği bulmamıştır. Çünkü Meleğim, yüksek dansınızda arın büyüklüğü, hem de zevkin inceliği var. Bütün dünya ve ukbanın dansözleri bir araya gelseler ve bu bir araya geliştikten de kendi

kendine yepyeni bir dans çıksa dansınızın ne bu büyüklüğünü tanıyabilir ne de bu güzelliğini alabilirdi...”(Ölümler:1939)

“Dalkavuk üstadın buyurdukları gibi, hayran olmak.” (Ölümler:1939)

“Sadece güzel şeylere hayranımdır, o kadar.” (Ölümler:1939)

“Çelebi, bu dalgınlık ve hayranlığınızın sebebi ahirette görmüş olduğumuz şu dekor mu yalnız? ” (Ölümler:1939)

“Hayır kulunuz, bütün dekorlara, dekorasyonlara, ornomanlara ve ornomantasyonlara, yazıtlara, frontonlara, ordlara, konvansiyonlara...”(Ölümler:1939)

“...Güzeli yalnız kesin sınırlar üzerinde yakalayan, ruhu yalnız mantık vuzuhile çeken bir okul, çok güzel, hayranıyım.”(Ölümler:1939)

“... Avanos’u, Niğde’yi, Nevşehirli görecektir. Buraları sivil Türk mimarisi itibariyle enteresan imiş. Fotoğraf alacağız.” (Andaval Palas:1934)

“Düşün bir kere Yeşil cami’deki arşitektürel temayülü.” (Kafa Tamircisi:1940)

“... Eski Yunan klasik mimarisine taş çıkaran bir tecrübedir bu Sinan...”(Kafa Tamircisi:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde estetik değerine şu şekilde rastlamıştır:

Güzel sanatlara ilgi duyma, Türk mimarisine hayran kalma, tarihi önemi olan yerleri bilme, güzele değer verme olarak rastlanmıştır.

Türk mimarisinin ne kadar gelişmiş olduğunu, tarihi yerlerin değerini bilmek gerektiği, batılılaşmanın beraberinde getirdiği güzel sanatları, kendi örf ve adetlerimize uygun olarak işlememiz gerektiğine değinilmiştir.

3. 3. 4. Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Meleğim, bu yoksul kulunuz yanlış düşünür ve yalan söyler bir kişi olmak şöyle dursun, bütün anlatım ve söylemlerinde bilimsel bir otorite ve ertiksel bir yetke taşımaktadır.” (Ölümler:1939)

“Bunlarda sadece yalancı, sahtekâr, hokkabaz, ateşbaz, canbaz adamlar.” (Ölümler:1939)

“Ey benim akli üstün, yalan ve yanlışla küskün Çelebim!... İnsanlığın doğruluk yüzlüğü altında gizlenen yalan suratını meydana çıkardınız.”(Ölümler:1939)

“Tanrılar tanık olsun, ulu kral yalan söylemiyorum ben size.”(Dolap Beygiri:1949)

“...İyi adam olacaksın, kimseye kötülük etmeyeceksin, karıncayı incitmeyeceksin, dünyada senden iyi insan olmayacak, herkese iyilik edeceksin... herkese iyilik edeceksin hiç yalan söylemeyeceksin, hep doğru söyleyeceksin, dünyada senden doğru insan bulunmayacak, doğru ya seveceksin Çelebi. Yalnız güzel şeyleri seveceksin, yıldızları, çiçekleri, akarsuları, yeşil ovaları, insanları, iyiliği, doğruluğu, insanlığı seveceksin, dünyada senden daha içli, senden daha gönüllü adam olmayacak...”(Kütük:1934)

“Ben sahtekâr değilim; Allah doğruluktan ayırmasın!”(Kütük:1934)

“-Amca, dinin hakkı için sen söyle, bu halı uşak mı değil mi? Efendi Uşak değil diyor, ben de Uşak’tır diyorum. O mu doğru söylüyor, ben mi? Söyle Allah aşkına!...” (Kafa Tamircisi:1940)

“... Demedim mi sana ben, kardeşim? Uşak halısıdır bu! Bizde yalan yok! Eğer Uşak değilse bu halı bileklerimi keserim ben be...”(Kafa Tamircisi:1940)

“... Ama ne var ki adam aldatmasını bilmem...”(Kafa Tamircisi:1940)

“Allah doğruluktan ayırmasın.” (Kafa Tamircisi:1940)

“... Bir kere de yalan söylemiş değilim.” (Kafa Tamircisi:1940)

“Tuhaf adamın biridir bu Ahmet. Yalan dolan nedir bilmez. Keçeler sırtında akşamlara kadar buralarda dolaşır. Ufak bir kâr buldun mu hemen verir. Kafasını kes yalan söylemez.” (Kafa Tamircisi:1940)

“Doğru adam doğru iş görür. Bu yaptığın hokkabazlıktan, hilekârlıktan başka nedir ki?” (Kafa Tamircisi:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde dürüstlük değerine şu şekilde rastlamıştır:

Türk çocuğu yalan söylemez, doğru olmak, Hak, daima doğrunun yardımcısıdır, dürüst olan her zaman kazanır, verdiği sözü yerine getirme, iyi niyeti kötüye kullanmama, doğruyu söyleme, dürüst olmayan kişinin vicdanı rahat değildir, en iyi arkadaş yalan söylemeyen, doğru ve dürüst olandır, doğru söyleyen sevilir, sayılır, karşılığı ne olursa olsun onurunu çiğnetmeme, bulunan mal sahibine teslim edilmeli, yalan söyleyen, dürüst davranmayan bunun cezasına katlanır, haklıdan yana davranma, yapılan iyiliği unutmama, iyiliği karşılıksız yapar, tok gözlüdür.

3. 3. 5. Adil Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Geçici dünyada beden kültürü ustası ve stadyumlarda âdil hakemken, jimnastik ustası İsveçli Ling’den tutunuz da Fransız gediklisi Hebert’e kadar bütün yalın ve katın hareketleri.....”(Ölümler:1939)

“Allah ölümlüğünüzü çok eylesin yahu ahirette bile adam kayırmak var!” (Ölümler:1939)

“Vay bu ahiretin düzenini bozanın haline! Hayran Çelebi onların rahatını bozduğu için suçlu, cezasını da bulmuştur. Fakat ölümler sizler de suçlusunuz.” (Ölümler:1939)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde adil olma değerine şu şekilde rastlamıştır:

Haksızlıklara karşı sessiz kalmama; paylaşımlarda eşitliği gözetme; adaleti sağlamak için yollar arama; incelenen eserlerde geçen “Adil Olma” değeri daha çok haksızlıklara karşı tepkili olma boyutundadır. Bunu adaleti sağlama ve adil paylaşım boyutları izlemektedir.

Adaletli bir şekilde öğrenci, birey yetiştirmek amacı güdülmüştür.

3. 3. 6. Barış Değeri ile İlgili Bulgu ve Yorumlar

“Yok, canım bir barışçı.” (Ölümler:1939)

“İşte ölümler iki yoldan biri: ya komşunuzla iyi geçinmek yolunu tutacaksınız yahut cehenneme gideceksiniz.” (Ölümler:1939)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde barış değerine şu şekilde rastlamıştır:

Sadece ülke sınırları içinde değil tüm dünyada barışı isteme; barışı sağlamanın yollarını bulma; barışın insanları mutlu ettiğini fark etme; barışın sağlanmasına destek olma. Barış değeri eserlerde kısıtlı islenmiştir.

3. 3. 7. Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Ah saygı ve sevgi değer üstadım...”(Ölümler:1939)

“Sayın Fettan Çelebi.” (Ölümler:1939)

“Hay bin yaşa veya bin kere diril, ey benim sevgi ve saygı değer ulu Çelebim!” (Ölümler:1939)

“Onurlandım saygı değer üstadım.” (Ölümler:1939)

“Ulu kral.” (Dolap Beygiri:1949)

“Buyruk ulu efendimizin.” (Dolap Beygiri:1949)

“Geceniz hayrolsun, Kamil Efendi.” (Andaval Palas:1934)

“Efendi amca halıdan anlar...”(Kafa Tamircisi:1940)

“-Amca, dinin hakkı için sen söyle, bu halı uşak mı değil mi? Efendi Uşak değil diyor, ben de Uşak’tır diyorum. O mu doğru söylüyor, ben mi? Söyle Allah aşkına!...” (Kafa Tamircisi:1940,bkz dürüstlük)

“Saygı değer kurtarıcım...”(Akıl Taciri:1940)

“Ölüyor sevgili karıcığım, ölüyor.” (Dolap Beygiri:1949)

“Ah amcacığım, Semavîzadem, velinimetim.” (Andaval Palas:1934)

“...Güzeli yalnız kesin sınırlar üzerinde yakalayan, ruhu yalnız mantık vuzuhile çeken bir okul, çok güzel, hayranıyım.”(Ölüler:1939)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde saygı değerine şu şekilde rastlamıştır

Türk büyüklerine saygı duyma, yaşlılara saygılı davranma, devlet büyüklerine saygılı davranma, büyüklerin elini öpme, Türk tarihine saygı duyma, anne babaya saygılı davranma, insanlara karşı saygılı davranma, turistlere karşı saygılı davranma, farklılıklara saygı duyma, kültürel mirasa saygı duyma, kutsala (ekmek) saygı duyma, yaratana karşı saygı duyma, farklı fikirlere saygı duyma, müşterilere karşı saygılı olma, Kuran’a (kutsala) saygı duyma, dinî inanç ve uygulamalara saygı duyma, saygının gerekliliğini çocuklara aktarma, kutsal mekânlara saygı duyma, sınıfta arkadaşlarına saygılı davranma, hitaplarda saygılı olma, ölmüş kişilerin hatırasına saygı duyma, din büyüklerine saygılı olma.

3. 3. 8. Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Demek cancağızım Çelebi...”(Ölümler:1939)

“Ah saygı ve sevgi değer üstadım...”(Ölümler:1939)

“Hay bin yaşa veya bin kere diril, ey benim sevgi ve saygı değer ulu Çelebim!”
(Ölümler:1939)

“Hay ağzını öpeyim senin, Fattan Çelebi.” (Ölümler:1939)

“Siz beyazlar sevmek nedir bilir misiniz? Biz siyahlar bunu iyi biliriz. Ben karımı seviyorum. Aslan yavrusunu, kuş dişisini, çocuk anasını sever gibi seviyorum.”(Dolap Beygiri:1949)

“Sevgili yavrularım, ortada hiçbir sır yok...”(İnanmak:1939)

“Unutmayınız ki varlığı yaratan kuvvet sevgidir.” (İnanmak:1939)

“...İyi adam olacaksın, kimseye kötülük etmeyeceksin, karıncayı incitmeyeceksin, dünyada senden iyi insan olmayacak, herkese iyilik edeceksin... Herkese iyilik edeceksin hiç yalan söylemeyeceksin, hep doğru söyleyeceksin, dünyada senden doğru insan bulunmayacak, doğru ya seveceksin Çelebi. Yalnız güzel şeyleri seveceksin, yıldızları, çiçekleri, akarsuları, yeşil ovaları, insanları, iyiliği, doğruluğu, insanlığı seveceksin, dünyada senden daha içli, senden daha gönüllü adam olmayacak...”(Kütük:1934)

“Güle güle saadetle sevgili yavrum.” (Kafa Tamircisi:1940)

“...

—Saikai itiyat, dedim.

—Sabıkalı ihtiyardan bir şey anlamıyorum, Türkçe söyle, Türkçe!

—Alışkanlıktan demek istedim, tokatladınız.

—İyi ya ben de sana Türkçe söylemedin için tokat atmak istedim.”

İsmayıl H. Baltacıoğlu'nun tiyatro eserlerinde sevgi değerine şu şekilde rastlamıştır:

İnsanlara karşı sevgi dolu olma, insanlara sevgi gösterilerinde bulunma, sevgiyi paylaşma, karı kocanın birbirine sevgi bağlarıyla bağlanması, sevginin çokluğu ömrün uzamasını sağlar, doğa sevgisi, anne sevgisi, Türk büyüklerini sevmek, vatanını sevmek, hayvanları sevmek, yaşadığı (köyü) çevreyi sevmek, Türkçeyi sevmek, öğretmenini sevmek, okulunu sevmek, tarihini sevmek, çocuğunu sevmek, arkadaşlarını sevmek, sevgi bağlarını koparmama, insanları sevmek.

3. 3. 9. Özgürlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Yüze gülücüğün, yaltaklanmanın zevkini feda edersin, buna açık kalpliliğin, hürriyetin elemi tercih edersin...”(Ölümler:1939)

“Hürriyete inanmak, bir cesaret eseri olmadığı gibi...”(Ölümler:1939)

“Hangi hürriyet o? Kulluk kölelik yahut den ve düzen adını verdikleri hürriyet mi? Yoksa yüze gülme, etek öpme, alçak gönüllülük şekilleri mi? Yoksa hakiki hürriyetten zevk, haz ve şehvet mi? Hangisi? ” (Ölümler:1939)

“Şimdi esirler aldık.”(Dolap Beygiri:1949)

“Bunun yerine hürriyetimi bulacağımı zannediyorum.” (Andaval Palas:1934)

İsmayıl H. Baltacıoğlu'nun tiyatro eserlerinde özgürlük değerine şu şekilde rastlamıştır:

Özgürlük için mücadele etme, köle gibi yaşamaktansa özgür olmayı tercih etme, zorlamalara boyun eğmeme, düşünceleri özgürce ifade etme.

Eserlerde özgürlük değerinin bireyin bağımsız olması, kimseye boyun eğmemesi, çıkarları için bile olsa kendinden ödün vermemesi gerektiği üzerinde durulmuştur.

3. 3. 10. Misafirperverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Estağfurullah sayın dirim. Safa geldiniz, hoş geldiniz, var olun.” (Ölümler:1939)

“Safa geldiniz amcacığım.” (Andaval Palas:1934)

“Ah misafir geliyor, buyurunuz Hanımefendi, buyurunuz Beyefendi.” (Andaval Palas:1934)

“-Eh, allahısmarladık.

— Güle güle, eksik olmayınız. Var olun beyim.” (Kafa Tamircisi:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde misafirperverlik değerinin şu kişisel nitelikleri yansıttığı görülmüştür:

Türk milleti misafirperverdir, misafire saygılı olma, konuğu ağırlamaktan mutlu olma, misafire içten davranma, misafire ikramlarda bulunma, misafiri güler yüzle karşılama, misafir için hazırlık yapma, misafiri en iyi şekilde ağırlama, misafiri uğurlarken kapıya kadar eşlik etme.

Misafirperver olmanın önemli olduğu, evimize, kapımıza gelen insanlara saygılı ve güler yüzlü olmamız gerektiği üzerinde durulmuş, bireyin bunlara uyması gerektiği düşüncesi vurgulanmıştır.

3. 3. 11. Bilimsellik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Fakat akla ve mantığa uygun kesin ve pozitif bir şey söylemiş olmadınız ki!” (Ölümler:1939)

“...siz hem akıllı hem de mantıklı bir zatsınız.” (Ölümler:1939)

“Hem Batının aklî ilimlerinde, hem de Doğu’nun naklî ilimlerinde eli olan eşsiz, benzersiz fikir adamı; Fethan Çelebi.” (Ölümler:1939)

“Bu adam Descartes’i de bitirdi. Hay deli hay! Hiç hayranlık temeli üzerinde varlık felsefesi kurulur mu?” (Ölümler:1939)

“...Eflatun...İdea felsefesinin yaratıcısı, büyük estetikçi, büyük feylesof...Bütün orta zamanın piri olan koca Eflatun’un kafası, ha...”(Kafa Tamircisi:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde bilimsellik değerine şu şekilde rastlamıştır:

Bilimi insanlık yararına kullanma, bilimin faydalı olduğunu eğitim yolu ile aktarma, cahil kalmamak için eğitim yolu ile bilimin yaygınlaşması, bilimsel verilerden yararlanma önemli olduğu, bilimi yakından takip etmek gerektiği üzerinde durulmuştur.

3. 3. 12. Sağlıklı Olmaya Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Ya, üstadım, beynimin sol parçası her yıl bu zamanlar birkaç saat için kötürüm olur kalırda ondan. Kulunuz İran’da tönbeği ticareti yaparken bu hastalığı almıştım.” (Ölümler:1939)

“Kalbi zayıf çalışıyor, kalbi kuvvetlendirmeli. Korkmayın efendimiz hastanız ölmeyecek, yaşayacak. Bir ay kadar yatacak, her gün biraz daha iyileşecek, sonra ayağa kalkacak.”(Dolap Beygiri:1949)

“Hastalara şifa, dertlere deva, ümitsizlere ümit veren hep o değil mi?” (İnanmak:1939)

“Niçin mi? Hastalığınızı tedavi ettirmek için olacak, öyle değil mi?” (İnanmak:1939)

“Şifalar olsun, amcacığım.” (Andaval Palas:1934)

“Bitmez, vücut sağlığı da lazım bir şikâyetin var mı kendinden?” (Andaval Palas:1934)

“ -Otur şuraya, kalbini muayene edeyim bir.

—Ayol benim kalbimden hiç zorum yok ki.

—Olsun bir kere muayene etmem lazım.” (Kafa Tamircisi:1940)

“-Efendim, kulunuz öteden bari bağırsaklarımdan rahatsızımdır.

—Ya! Geçmiş olsun, öyleyse

—Teşekkür ederim. Burada olsun Avrupa’da, Amerika’da olsun kendimi göstermediğim hekim kalmadı.

...

-... Derdime derman bulan olmadı.

...

—Artık yaşamaktan da ümidi kestim.

—Aman! Etme.

—Böyle işte. Bizim hısımlardan genç bir hekim vardır; mektepten de yeni çıktı. O bana geçen gün amca, dedi, bu kadar hekime başvurdun çareni bulamadılar; gel bir de benim dediğimi yap bakalım dedi.

...

—Evet, öyle, Tuzlu Köy’ün içmelerine git de iç, dedi. Baktım doğru söylüyor bende kalktım buralara kadar geldim.” (Akıl Taciri:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde sağlıklı olma değerine şu şekilde rastlamıştır:

Sağlıklı olmayı en büyük saadet kabul etme, sağlıklı olmak için iyi beslenmenin gerekliliğini bilme, sağlıklı yaşamak için halkı bilgilendirme, sağlıklı olmak için her yola başvurma, sağlık için bilimsel yolların dışında batıl inançlara da inanma ve uygulama.

Sağlığın her şeyden değerli olduğu, sevdiğimiz insanların sağlıkları tehlikedeysse onu iyileştirmek için elimizden geleni yapmak gerektiği, hastayı kendi haline bırakıp iyi olmasını bekleyip batıl inançlardan medet ummak yerine bir hekime göstermek gerektiği üzerinde durulmuştur.

3. 3. 13. Çalışkanlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Ben bu yaştan sonra tarlaya girdim. Toprakları bak şu avuçlarımla eştim; tırnaklarım koptu, ellerim soyuldu; fakat durmadım, yine çalıştım, yine eştim; gündüzleri kızgın güneşin altında yandım, geceleri dondurucu ayazdan kendime yorgan yaptım.” (İnanmak:1939)

“Orada amele gibi çalışırdım bel beller, kirizma yapar, çapa vururdum. Bazen öyle günlerim olurdu ki ağustos güneşinin altında çayır çayır yanardım. Ustam işimi beğendi zaman haz duyardım, haz.”(İnanmak:1939)

“Çalışamaz, dayanamaz bir hale geldim. Allah’ın cennet gibi yeryüzü oldu bana bir zindan! Sokaklarda dilenmeye başladım!” (Kütük:1934)

“...

—Eh söyle Karagöz, buraya niçin geldin? Haydi, sen söyle!

—Niçin olacak Hacivat, ekmek parası kazanmak için geldim.”

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde çalışkanlık değerine şu şekilde rastlamıştır:

Ekmek parası için, geçim derdi için çalışmak, zorluların karşısında ayakta durup yılmadan çalışmak gerektiği, azimle canla başla çalışmanın önemi, is ayrımı yapmadan çalışma; çalışmaktan vazgeçmeden sabretmeyi bilme; çalışmak mutluluk verir; çalışkan insanları kıskanmama; çalışarak etraftakilere faydalı olma; çalışmakla zoru başarma; çalışmanın önemini kavrama; aile çocuğuna çalışkan olmayı asılamalı; çalışıp okuyanlar çok şey bilip yapar, her isin üstesinden çalışarak gelinir; iyi is ortaya çıkarmak için çok çalışmak gereklidir; bos durmayıp kendine göre işler bulup çalışmalar yapmak gerektiği üzerinde durulmuştur.

Çalışan insanın her zaman emeğinin karşılığını aldığını, her koşulda ve şartta çalışmak gerektiğini, çalışmanın yılmadan ve sabırla yapılması gerektiği belirtilmiştir.

3. 3. 14. Yardımseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“... Olmaz olmaz... Sonra kör diye insanlar acırlar sana, yardımına koşarlar senin, olur mu hiç? Olmaz...”(Kütük:1934)

“...İyi adam olacaksın, kimseye kötülük etmeyeceksin, karıncayı incitmeyeceksin, dünyada senden iyi insan olmayacak, herkese iyilik edeceksin... herkese iyilik edeceksin hiç yalan söylemeyeceksin, hep doğru söyleyeceksin, dünyada senden doğru insan bulunmayacak, doğru ya seveceksin Çelebi. Yalnız güzel şeyleri seveceksin, yıldızları, çiçekleri, akarsuları, yeşil ovaları, insanları, iyiliği, doğruluğu, insanlığı seveceksin, dünyada senden daha içli, senden daha gönüllü adam olmayacak...”(Kütük:1934)

“İhtiyar yolcu çok müteessir bir halde cebinden cüzdanını çıkarır, paralarını karıştırır. Sait Çelebi’nin eline bir kâğıt para sıkıştırır.

— Çok teşekkür ederim, efendim. Mevla’m sizden razı olsun! Allah sizlere yoksulluk nedir göstermesin iyi yolcu!... ” (Kütük:1934)

“Hayır, efendim, hayır. Ufak bir sadaka verin, alayım; fakat muhtaç olmadığım bir parayı sadaka diye almak doğru olmaz, değil mi?” (Kütük:1934)

“... Paraları ele geçirince istiyorum Ilgaz’da yatılı bir mektep yaptırayım, fakir çocuklar için.” (Akıl Taciri:1940)

“...

—Buldum, buldum!

—Ne buldun? Tercüme hatası mı buldun yoksa?

—Hayır, bu sefer sana bir iş buldum.

—Hay ağzını öpeyim senin Hacivat. Kuzum Hacivat söyle ne iş buldun bakayım?

—Sana sinemada iş buldum.”

İsmayıl H. Baltacıoğlu'nun tiyatro eserlerinde yardımseverlik değerine şu şekilde rastlamıştır:

İnsanlara yardım etme, fakirlere yardım etme, ihtiyaç sahiplerine yardım etme, yardım etmekten mutlu olma, yardımların karşılığını beklememe, yaralı hayvanlara yardım etme, aile bireylerine yardım etme, hayat kurtarmak için yardım etmede tereddüt etmeme, hasta olanlara yardımda bulunma, ihtiyaçlarını giderme, öksüz, yetimlere sahip çıkma ve yardımda bulunma, okul yaptırma, kaza ve acil durumlarda başkalarına yardım etme, özörlölere yardım etme, yardımda bulunurken insanların gururunu incitmemeye özen gösterme,

Yardıma muhtaç olana el uzatmanın, kimsesizlere yardım etmenin, işsizlere iş bulmalarında yardımcı olmanın önemi üzerinde durulmaktadır.

3. 3. 15. Sorumluluk Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“-Söylüyorum işte; tüyüyorum ben bu gece yokum.

...

—Ayol bu gece nöbetçi değil miyiz ikimiz de?

...

—İşte bende sabahlamaya gidiyorum.

—Peki, müdür farkına varırsa, ne olacak sonra?

—Farkına varmaz, yorgundur o; şimdi yatar... Farkına bile varsa zararı yok.

—Zararı yok mu? Yapma Kamil, vicdansızlıktır bu senin yaptığın!... Bu kadar iyiliğini gördük adamcağızın. Rezalet vallahi!” (Andaval Palas:1934)

İsmayıl H. Baltacıoğlu'nun tiyatro eserlerinde sorumluluk değerine şu şekilde rastlamıştır:

Vatanına karşı sorumluluklarını yerine getirme, vatandaşlık vazifelerini bilme, verilen görevi zamanında ve eksiksiz yapma, çevresine karşı sorumluluklarının farkında olma, verilen görevi en iyi şekilde yerine getirme, yapılan iyilikleri unutmama,

Görevi yerine getirme sorumluluğunun önemi üzerinde durulmuştur.

3. 3. 16. Vatanseverlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Hey gidi hey... Ilgaz’ın toprağı bu. Bak nasıl adam yetiştiriyor be! Aslan gibi.”(Akıl Taciri:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde vatanseverlik değerine şu şekilde rastlamıştır:

Vatanını sevme, milletini sevme.

Vatan özlemi memleketin değerini bilme gibi duygulara yer verilmiştir.

3. 3. 17. Duyarlılık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“... ”

—Saikai itiyat, dedim.

—Sabıkalı ihtiyardan bir şey anlamıyorum, Türkçe söyle, Türkçe!

—Alışkanlıktan demek istedim, tokatladınız.

—İyi ya ben de sana Türkçe söylemedin için tokat atmak istedim.”(Karagöz Ankara’da:1940)

“... ”

—Neden olacak; bunca yıldır daha ana dilini öğrenememişsin; öz Türkçe devrinde bile hala Arapça, Farsça sözler söylüyorsun.” (Karagöz Ankara’da:1940)

İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun tiyatro eserlerinde duyarlılık değerine şu şekilde rastlamıştır:

Kullandığımız dile, Türkçeye, sahip çıkmamız gerektiği, dili kurallarına göre kullanmamız gerektiği buna uymayanları uyarmamız gerektiği üzerinde durulmuştur.

Eserlerde temizlik, hoşgörü değerine birebir değinilmemiştir. Anlatılan konuların içerisinde okuyucunun parçadan çıkaracağı bir ders olarak yer almışlardır.

IV. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1.Sonuç

Bu bölümde, araştırmada elde edilen bulgulardan yola çıkarak ulaşılan sonuçlar ve bunlara yönelik öneriler dile getirilmiştir.

İncelemenin sonucunda; tezde adı geçen tiyatro eserlerinde adil olma, aile birliğine önem verme, bağımsızlık, barış, bilimsellik, çalışkanlık, duyarlılık, dayanışma, dürüstlük, estetik, hoşgörü, özgürlük, sevgi, saygı, sorumluluk, yardım severlik, vatanseverlik, temizlik, sağlıklı olmaya önem verme değerleri tespit edilmiş, Türkçe eğitiminde değerler öğretiminin nasıl olması gerektiği ortaya konulmuştur.

Baltacıoğlu, eğitim anlayışında olduğu gibi eserlerinde de yeni bir insan, öğrenci, profilinden bahsetmiştir. Yeni öğrencinin değerlerle bezenmiş olması gerektiğini vurgulamıştır. İyi, doğru, dürüst, yardımsever, yalan nedir bilmeyen, dinine bağlı, sorumluluk sahibi, etrafına karşı saygılı, sevgi dolu olabilen öğrenciler yetiştirmek gerektiğini ve bu eğitiminde tiyatro yardımıyla yaparak yaşayarak yapılabileceğini vurgulamıştır.

Eserlerde genel olarak iyi insan olmanın öneminden bahsedilmiş, iyi insanın da değer eğitimi ile ortaya çıkacağı vurgulanmak istenmiştir.

Türkçe öğretiminde Baltacıoğlu'nun tiyatro eserleri aracılığıyla değerlerin öğretiminin yapılabileceği ancak öğretmenin iyi bir yol gösterici olması gerektiği görülmüştür.

4.2. Öneriler

1. Türkçe öğretim programında öğrencilere aktarılacak değerlerin neler olacağı, değerlerin nasıl öğretileceği, hangi yöntemlerin kullanılması gerektiği yer almalıdır.

2. Programda yer alacak değerler uzmanlarca seviyelere göre tespit edilmeli ve bu değerlerin kişisel nitelikleri, kazanımları ortaya konulmalıdır.

3. Türkçe öğretim programında değerlerin öğretimine yönelik etkinliklere yer verilmelidir.

4. Öğretmenler özellikle Türkçe öğretmenleri değerlerin aktarımı için istekli ve titiz olmalıdır. Okul içinde ve dışında öğrenciye örnek davranışlar sergilemelidir.

5. Öğretmen adayları lisans döneminde değer öğretimi konusunda bilgilendirilmeli, bu konuda uygulamalı çalışmalar yaptırılmalıdır. Mezun olup ataması yapılan öğretmenlerin değerler öğretimi konusunda bilgilendirilmesine hizmet içi eğitim kursları ile devam edilmelidir.

6. Değerlerin çocuklara öğretiminde okul aile iş birliği içinde olmalıdır. Veli ve öğretmen koordineli çalışmalar yapmalıdır. Önerilecek kitapları, öğrencinin okuması sağlanmalı, kitapla ilgili dönütler alınmalıdır.

7. Tiyatronun eğitimdeki yeri belirlenmeli, iyi insan yetiştirmede tiyatrodan yararlanılmalı.

8. Rol oynama, drama, canlandırma gibi eğitim tekniklerinden yararlanarak öğrencinin kendini geliştirmesine yardım edilmelidir. Öğretmenin bahsi geçen teknikleri iyi bilmesi ve sağlıklı bir şekilde öğrenciye aktarması gerekmektedir.

9.Tiyatro, öğrencinin iletişim gücünü geliştirmekte, etrafını daha iyi anlayabilmesine yardım etmektedir. Bu sayede öğrenci değer eğitimini daha kolay alabilecektir.

10. Tiyatro eğitimiyle öğrenciye değer aktarımı yapılacaksa dikkat edilmesi gereken bir husus vardır: etkinlik esnasında her öğrenciye bir rol verilmeli ve roller zaman zaman zaman değiştirilmelidir. Bu sayede öğrenci diğer role geçerek o rolün üstlendiği değeri de yaşayarak yapmış ve öğrenmiş olur.

KAYNAKÇA

- . (1992). Atatürk ve Türk Dili Belgeler, Ankara: TDK Yayınları.
- . (2004). Gelişim ve Öğrenme. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- . (2005). İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- . (2006). “Yeni İlköğretim Programlarında Değer Öğretimi”, Ulusal Sınıf Öğretmenliği Kongresi, Bildiri Kitabı. Ankara: Kök Yay.
- . (2006). İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü.
- . (2006). Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri. Ankara: Öncü Kitap.
-(2006). Değişen Dünya Değişen Değerler. İstanbul: İnkılâp Kitapevi.
- AKARSU, B. (1984). Felsefe Terimleri Sözlüğü. Ankara: Savaş Yayınları.
- AKBAŞ, O. (2004). Türk Milli Eğitim Sisteminin Duyuşsal Amaçlarının II. Kademedeki Gerçekleşme Derecesinin Değerlendirilmesi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ARGUN, Y. Okul Öncesi Dönemde Yaratıcılık ve Eğitimi, Anı Yayıncılık, 2004.
- Atatürkçülük-1, Atatürk’ün Görüş ve Direktifleri, MEB Yay., İstanbul, 2001.
- AYDIN, A. (2000).Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi. İstanbul: Alfa Yayınları.
- AYDIN, M. (2003). “Gençliğin Değer Algısı: Konya Örneği”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt I, Sayı 3.
- AYTAŞ, G. (2001) “Türkçe Ders Kitaplarının Yazımında Metin Seçimi Ve Metin Altı Sorularının Hazırlanmasında Dikkat Edilmesi Gereken Bazı Hususlar”. Türk Yurdu (Türkçeye Saygı Özel Sayısı), C. 21, S. 162-163, Şubat-Mart.
- BACANLI, H. (1999). Duyuşsal Davranış Eğitimi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- BALTACIOĞLU, İ. H (1934) Kütük,..., İstanbul.
- BALTACIOĞLU, İ. H (1939) İnanmak, Sebat Basımevi, İstanbul.
- BALTACIOĞLU, İ. H (1939) Ölüler, Sebat Basımevi, İstanbul.
- BALTACIOĞLU, İ. H (1940) Dolap Beygiri, ..., İstanbul.

- BALTACIOĞLU, İ. H (1940) Kafa Tamircisi, Kültür Basımevi, İstanbul.
- BALTACIOĞLU, İ. H. (1940) Akıl Taciri, Sebat Basımevi. İstanbul.
- BALTACIOĞLU, İ. H. (1940) Andaval Palas, Sebat Basımevi, İstanbul.
- BALTACIOĞLU, İ. H. (1940) Karagöz Ankara’da, Sebat Basımevi, İstanbul.
- BALTACIOĞLU, T. (1998) Yeni Adam Günleri. İstanbul. YKY.
- DİLMAÇ, B. (2002). İnsanca Değerler Eğitimi. Ankara: Nobel Yayınları.
- ERDEM, A.R. (2003). “Üniversite Kültüründe Önemli Bir Unsur: Değerler”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt I Sayı 4.
- ERGİN, M. (2000). Türk Dil Bilgisi, İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- GÜNAY, D. (2001). Metin Bilgisi. İstanbul: Multilingual.
- GÜNAYDIN, G. (2005). Doğan Kardeş Dergisinde Çocuğa Kazandırılması Hedeflenen Değerler ve Ortaya Çıkan Çocuk Modeli. Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı.
- GÜNGÖR, E. (2000). Değerler Psikolojisi Üzerine Araştırmalar. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/88.html/2/11/2008>
- http://www.millifolklor.com/sayfalar/73/10_.pdf-24/04/2008
- KÂĞITÇIBAŞI, Ç. (1981). Çocuğun Değeri –Türkiye’de Değerler ve Doğurganlık- İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- KARATAY, H. (2007). “Dil Edinimi ve Değer Öğretimi Sürecinde Masalın Önemi ve İşlevi”. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi. Cilt V Sayı 3.
- KORKMAZ, Z. (1995). Türk Dili Üzerine Araştırmalar, C.1, Ankara: TDK Yayınları.
- KÖKTÜRK, M. GÜL, M.(2007) İlköğretim8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı, Yıldırım Yayınları.
- KUÇURADI, I. (2003). İnsan ve Değerleri. Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu.
- OĞUZKAN, F. (1981). Eğitim Terimleri Sözlüğü. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayını.
- OKTAYLAR, H, (2007) KPSS Eğitim Bilimleri, Yargı Yayınevi,
- ONGURLAR, S.(1985) İsmayıl Hakkı Baltacıoğlu’nun Tiyatro Görüşleri. Ankara Dramaturgi Birimi.
- OZANKAYA, Ö. (1980). Toplumbilim Terimleri Sözlüğü. Ankara: TDK Yayınları.

- ÖZBAY, M. (2002). “Kültür Aktarımı Açısından Türkçe Öğretimi”, Türk Dili, S. 602.
- ÖZENSEL, E. (2003)“Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değerler”. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt I, sayı 3.
- ÖZENSEL, E. “Sosyolojik Bir Olgu Olarak Değerler”. Değerler Eğitimi Dergisi, Cilt I, Sayı 3.
- ÖZGEN, S. (2005). İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin İncelenmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı.
- ÖZGEN, S. (2005). İstanbul. İlköğretim 1. Kademe Türkçe Ders Kitaplarında Değerlerin incelenmesi. Yüksek Lisans. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Sınıf Öğretmenliği Bilim Dalı.
- ÖZLEM, D. (2002). “Değerler Sorununda Nesnelcilik/Mutlakçılık ve Öznelcilik/Rölativizm Tartışması Üzerine”. Bilgi ve Değer. Bilgi ve Değer Sempozyum Bildirileri. Ankara: Vadi Yayınları.
- ÖZLEM, D. (2002). ”Değerler Sorununda Nesnelcilik/Mutlakçılık ve Öznelcilik/Rölativizm Tartışması Üzerine”. Bilgi ve Değer. Bilgi ve Değer Sempozyum Bildirileri. Ankara:Vadi Yayınları.
- ÖZTÜRK, Z. (2005). “On Besinci Yüzyıl Sairlerinden Akşemseddinzade Hamdullah Hamdi’nin Yusuf ve Zeliha Mesnevisinde işlenen Değerler”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt 3, Sayı 10.
- PEHLİVAN, H. (2005) Oyun ve Öğrenme, Anı Yayıncılık.
- SARI, E. (2005) “Öğretmen Adaylarının Değer Tercihleri: Giresun Eğitim Fakültesi Örneği”. Değerler Eğitimi Dergisi. Cilt 3, Sayı 10.
- SEYYAR, A. (2004) Davranış Bilimleri Terimleri Sözlüğü. İstanbul: Beta Yayınları.
- ŞEN, Ü. (2007) Millî Eğitim Bakanlığının 2005 Yılında Tavsiye Ettiği 100 Temel Eser Yoluyla Türkçe Eğitiminde Değerler Öğretimi Üzerine Bir Araştırma (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı.

- ŞENGÜL, M. (2005) “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlere Dayalı Olarak Hazırlanan Soruların Öğrencilerin Bilişsel Gelişimine Etkileri”. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi 28–30 Eylül Denizli.
- TEPE, H. (2002) “Değerler ve Değer Bilgisi”. Bilgi ve Değer. Bilgi ve Değer Sempozyum Bildirileri. Ankara: Vadi Yayınları.
- TOZLU, N.(1989) İsmayıl H. Baltacıoğlu’nun Eğitim Sistemi Üzerine Bir Araştırma. İstanbul. M.E.Basımevi.
- UYAR, Y. (2007) Türkçe Öğretiminde Kültür Aktarımı ve Kültürel Kimlik Geliştirme. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
- ÜLKEN, H. Z. (2001) Bilgi ve Değer. İstanbul: Ülken Yayınları.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ferda Kurtuluş TAN

Sürekli Adresi : Halil Rıfat Paşa Cad. Bülbül Mah. Tan Apt. No: 22/5
Şebinkarahisar/ GİRESUN

Doğum Yeri ve Yılı : Şebinkarahisar; 03.05.1982

İlkokul : İstiklal İlkokulu,1992

Orta okul : Öğretmen Hüseyin Hüsnü TEKİŞİK Anadolu Lisesi, 1997

Orta Öğretim : Öğretmen Hüseyin Hüsnü TEKİŞİK Anadolu Lisesi, 2000

Lisans : Marmara Üniversitesi, 2005

Yüksek Lisans : Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türkçe eğitimi Ana Bilim Dalı, 2008

Çalışma Hayatı : 2005/2006 Eğitim-Öğretim yıllarında Sakarya Camili Osman
Bey İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmenliği

2006/2007 Eğitim-Öğretim yıllarında Sakarya Erenler Ali Dilmen İlköğretim Okulu
Türkçe Öğretmenliği

2007/2008 Eğitim-Öğretim yıllarında Sakarya Erenler Ali Dilmen İlköğretim Okulu
Türkçe Öğretmenliği

2008/2009 Eğitim-Öğretim yıllarında Sakarya Erenler Ali Dilmen İlköğretim Okulu
Türkçe Öğretmenliği